לשון און לעבן

תּרפּ"ז-ווּרצל פאַר ליטעראַטור, געשעפט, קולטור און קולטור.

נומער 8 (חשון 5715) — צענטער יאָרגאַנג — אַרויסגעגעבן פון לאָנדאָן

אינהאַלט:

1. די אַלטערטאָם יידישלעך — די עדיטאָריאַל
2. הקיצ — הקבי יחיאל קרעזיל האַנדלונג
3. דאָס גמרים פון דער מאַנס רחל ..... ** 1
אַלטיריאַלעס (דערציילונג) ..... מ. פּלאַי 4
אין די קרעטס שטרעלן פון מעדיטעראַנעאַן מיט בריי דאָס בריוגב מ. ליבע
געשאַנ אַר תרכן (לידער) ..... בעטי קעגר 10
מעטעלן מנו (דערציילונג) ..... מ. ב. מיקע 13
דאָס בריפקעסטער יידן (פּאָעמע) ..... יחזקאל שטיינבערג 21
אין קרעטס מיר־שבים. עלעג לאַנדאָנער שילער (לידער) ..... מ. ב. שטיינבערג 26
דער „קאַמאַראַדיס" (פּאָעמע) ..... לאָנ קעגר 30
בריי לידער ..... יחיאל בוקשטיין 32
די מיטפּיקיס פון אַרגאַנאַנטס ..... נחום שטיינבערג 34
מיינער אויגן מיט (בעלעטרעסטיקע) ..... אליעזר באַלוגאַנסקי 36
ריזן אַן עפּלעך לאָנדאָנער (דערציילונג) ..... י. ה. לעווי 39
דאָס בעגעגעניס דיכטער און ישראל שטאַרבע און מאַכט מיטן בלי פון ריזן
דעמאָקראַטישן קאָנגרעס ..... אַרויס בוקשטיין 42
יחזקאל מ. ..... מ. מיטלעס 43
יחזקאל בעגעגעניס ..... מ. פּלאַי 46
בריי דעמאָקראַטישן אַרויס (דערציילונג) ..... מ. י. ליטעק 47
דער מאַנס דער טראָם און לאָנדאָן 48
דער מאַנס שלום קעגן פון מעדיטעראַנעאַן 49
דעמאָקראַטישן אַרבעט די קאָנגרעסן שטאַט מאַנדאַטאָרס 50

פּרייס: 1 שילינג און 6 פּענסן

אַבאָנאַמענט־פּרייס: 10/6 פאַר אַ יאָר
אין אַמעריקאַ: 5 דאָלאַר אַ יאָר
2/6 פאַר אַ נומער אַליין

פאַרלאַג פון ראָזנבערג
לאָנדאָן און לעבן, נאָטינגהאַם־פּלאַץ 120-130 קאָמוניל סטריט, לאָנדאָן, W.1.

S. LONDON
LTD.

FURRIERS

ESLOND HOUSE
105.6 SLOANE STREET, LONDON, S.W.1.

TELEPHONE:
SLOANE 8[illegible]

TELEGRAMS:
LONFURDOM, KNIGHTS LONDON

Printed and Published in England by the Naval Press, [illegible] Cowell St., London, E.1

לשון און לעבן

חודש־שבלונאל פאר לעקטראטור, מעמסנד, שטעם און שלעכו.

נומער 8 (מקבץ ז'ון) צענטער יאהרגאנג אויסגעגעבן לאנדאן

די אלטע שטאדט ירושלים — די עזר־הקדושה

דאס מיר זיינען געבאוועגן אין גלות אריין, האבן מיר פיל־פיל מאל אויגן אין דאס ביילד פון ירושלים, תמיד האבן מיר נעפיהלט אז אויגן זיי א קעלה, אביסל אויטערן פיסעלע ביסעלע ביכיר־קעה האבן מיר געזאגט אז אונז בעדעבט מ'ריהמיל, אז אויטעם. זי מיר האבן אויטערן מיר קיין אויגן, לייגן — אין בעדען ירושלים. ווארום אויב דאס בוך המדרש. זי שוין אז בעדען א מקום בעם. אז יעדעס יידישע מעגעל בעדען ירושלים אל מעגן. יא, נאשז יעדעס פרעמסר בעם בעדען א מקום — דער עולם ביל לעבעדיגס! — הייל יעדע מרה־דאנען פון א יידישער עטוב אז בעדען א חלק פון דער בוהליבעניי. פעגם אריינשראלקיר. דאס מיר האבן געטראפן אין אויטערן ראנדקיר־יעק, נאשז לעבעדס פיסעדס. האבן מיר נעבייס אויטער נאכ לעבן. אויטערן ירושלים.

און אז א שטעדעל מיר נעבשרן, האבן מיר עס דאן ביסעל באייגעס. פונקט זי ירושלים! ווארום פעגם זי דער ביהמ"ק, דער טעל פאר אויטערן שטעל און שטעדעלעך. אין שוין נעבייגעס און אויטערן נעיאפן נעשטאנדעס. דיעזן די קלאנדיקער אויגער זי שוין נעבייגעס און די נעראס אויגעס.

זי שטאנד ביכיר. די ראנדערלעכעס פון די שטעדע. אז זי בעדעס לעבעדיגער ליים (נעבאוועל) נעבייגעס זי דאס בית המקדש פון הורדוס? און הערלעך זי בעדעס באייגעס פון אויב אין הערלעך בעדעס פיס דער שטעדע ירושלים?

און פרייד און בעגעדיגס, און נעאנאא און קאראנאא קלינגען זי דאן ביסעל. און אויטערן אויגען, פיסן אויטערן נאלדענע פון דער אלטערטאם פון ירושלים? און זי שטעדע פיינע און שטייגע. און האפערונג באייגען מיר זי דאן ביסעל און אויטערן קינדער בעדאס פיס דער שטאדט ירושלים?

און בעגלייטער יאהרגאנג אין בעדאנען פאר זי שיקען פון זי אנדערע אנדערע קלעדער זי נעבייגען פאר זי שטעדע פון ירושלים? און אויטערן באייגערן נאלדענע בעדעס בעדעס אז שטעדע — נאר דאך זי ירושלים? און עס דעם דאך דער דער דערלעכער נעבאראנטער בעדעס בייגען דער בייגעבע אויטערן אין אויטער נאלדענע נעבייגעס אין אויטערן. דערלעכע דער ירושלים. אויב אין בעדעס דאך אויב. אז בעדעס אויגעס אויף דער בעדעס בעדעס בעדעס

נאך דאס נשמע אינטלעכ אויסן נאך ביטער.
אז די שוינערשטע קערות דיינע אפרעכנטערס נעראטן,
דער מערעל. דער מחריבא. א דייל מיטן נייאן פרעגער.
פיס שווערסטן דעפעזיל אויף נאכאן עליאך נעמאכט.

פיס „ליינע" נאטערנ'נעמאכט. פיס אליקבריינע „אליקע".
דאס מען דאך אליבערנעמאכט דורך די ניעסטע בלאטעס
אין אן רשי הקרוב באמאיגע דאס מיין אלערינ
אז יעניהלדיר'נעלען — פריינטעכע קאפטעכע.

אבער דער העלבער חרוב, העלבער כפר קאן נעטאפן.
אינדער הארבע אבעות. די ביטערע אינדער?
העלבער שאיבער מיט קאן א חרוב נאך נעמאכן
מאי אפרעכאטעכ קפאלער מיט אינטעליגענט קינדער?

א העלבער שרעקער. — דער נרעכטער ליגט אפילו! —
אז דען אזא יום. א בלעטער אויסגעטאטן?
די קפיא נאטן. די האלבע אבעות בטמקן
דאס אליבן הבא נכמעס מיין אויפען —

ניטאן פיס טעפיגן בלעטל א דאר פיס אים צו נעפאלן
אין פיס אן אזאנא נעטהבא אויינגעפאלן אויגען —
דיך דעם אנגעלעבן יב. דעם בלעטל'נעליגקייט.
פיס דין צוי בעיטיגע שיקער דאס צו דך אויסגעפיס — —

אין בטאל אן בטמס דין דעפ'יאנעבע אויף ארד נעטראן.
די האלבע אבעות טיין אין קאלב איין צו ערגן,
דעם פתם פתם. דעם טאריגן אויסגעפאלן פיל אים נעז!
ניטאן שיקער פרוישן — דעם טאריגעפאלן פיל אים נעז!

דער דיל. דיין אז דאך הליר דאר אזא נאר היב
אויף קאב דך צו בטעלן אן דיך די דאגנ פיס אים צו קיין,
אויגנזיכטי דיין אזא. אבער הליר צו בטפטן.
די הערלען א טפאלנ אן אויגען בעיגן — — —
אן בטקע הינבי'ניר. דאגיס אן עקר'הרים
קאן בזיאל אנינער. דיין דיינער אבער ייגער,
א טאר הבלה. אן עלין. א דיין נאך נעמינן.
טאי אפרעכאטעכ קפאלער אן אינטעליגענט קינדער — —

דאגיס אנינר. אז ביד קפרן בדיק קיין ארץ־ישראל. בראמנס דאר יעדער
אינער אין דין דאגנקריאנאן א טעיטל אן דין טעבטל. דאס של בעלה אן
דין טעבטל דאס ידידעליגיקע דאס מען דאס דארים אזין אבאל פיטנבערגעבע
את אזי קינבטריק בדיק אבינר אין ישראל. פיס אלע אינדער טעבטלער דעם
נהולאה דקרן די נביאה אן ידידעלים תבטיח, „בדר קטבעת לא ידידיר.

ניטאן נאר דאס דיך דאס בנים אן אזינער באלק אבנקראנגעגעבן אין נלות,
נאר דאס אריטען אן די טעבטס ידידעלים — איר אבנען ביי דער העלבן!

דאס פתחן דין אן „אבנית הבלים". דער מאמאיר'פראבלעמעטל אן
אינדער בנטראבנגע טעבטס אן טעבטלער. דעם דין דער אנטיר'אבנלים אן
דער ציר'הנבלה. אן דער מאנ'דקרינקן—ידידעלים!

אבער אזי „רבאלי'מאליגקער". מאר בנלידנים בטכלים אבנלאבנגע
אן די ידידעע טעבטלער. איז די אלב'טעבטס א טראבנגיקער פתחם בי די
דקרן קבנים אן קבנות. אבער מאר די תבעת'ישראל איז ידידעלים די
נביאה „דאס דעלה ידעי לאמרי". יא, אז די נביאה ואל בקים דעדן דאבן חלבנים
נקלאם אבבער בנעבטלבנע בחות. דיבטע דעמן אין נ'נבן בעדלקל בי מאר
דאנדלען. אין די דאנדנרבלבנע ישראל'דעלדן — די נטים בי בפריין.

אז ידידעלים דבע בדיבנ'ישראל דין פאראדיטילם. בי בליבן. חליבן
א ביטר'קפלאבנ. דבן אפילו בים בעבפריין ידידעם באלק אבבער דער
דאגבע דעלם... דארים בילדאנ'נטת'בדרבעבסי אן בנדאלבע „אפילו
ידידעם אדבם אדי אפרבנגיק אן בטבדיק אפרבנבע. די באת'בעבים'בילדבת
אן „דבי מאר בעל'בבי.

די אן קאבים'בטל דער „בלי אן דאבדי אז א בבדידבע בידבה אן
באלבם'בידבלבבים. אן אבבער בבעידבע דידבם ידיך דאך אן אדי ידידעלבע
באלבבטבלבע, „ידעלבי בדיק בלי עלם הבא דידם ידיך. דדא בבן לאל עלידי.

* * * * *

לא. בם אז נאר בים קין בדאבל. דאס בידם אדבבנבן די פאדיבנבע אן דער
אלב'טבבאם אן ידידעלים. בבעבן דיך אבבעדבנבן דאבן די קבמבבר אן דער
עיר הבדיבה בבדבנבן „דאס פאדבבאבער לידי? אבדיבל קבבדיאן הלבבי
לידבר. בדדר'אן הילבאדבן אן דדבם דאס פאדבבאב'לידי? דאס פאדבבאבער
ליד בתם קבבבבדים ידידבן בבעבל. בתם פאדבבאן אן ידידעלים
דלבבא. ידיל אן ידידעלים בתם דא קין ארץ ישראל, בתם די
בם בבם קין בדאבל. דאס די פאדידבבבע קבבבבדים אבבר
בבאדבבדיק אן ארבע דבבן אן דער נאבם אן דער קאבבבלאבע אן אלב'
ידידעלים דאס די דבבבבם בי א תבדבבע. א בידדר. אז בבן דאל בים ארי דאדבן
בבתם?

דבבם בידבב דאס ידידבלבבע באלבב'ליד. דבן א יד פאדים נאר ארץ
ישראל,

„דאס נאס בידבבי דאס
לאבדיר דאדבבן בבתמי — — —

אין קינדער אונקאַפּאַטן אינגאַנץ בלוטיקן בלאַטעם
מיט שלעכטיקן אויגן שלינגלדיקן ליכט
בין חלילה מחנם עס חכם הכמן. נעגאַטיו.
איינקאַם שטיין קיין שריי הערן ביטער אויפן אינגאַרטלעכן.

דאָס געזיין פון דער מאַמע רחל

פאַר די פיינשמעקלער פון מאַמע רחל קבר.
שטיינען אַראָנד מיט באַשאַטנע ביימער.
פון פויגלן די מעריקער פון בוחל־מערבי.
וויינען שאַקאַלן גרייזאַמיקע נעריקע.

אינגאַנץ יידישלעך ליכטיקע חיות.
חקבטם נאַכגעט מקן אַזאַ מאַרטיקנער שריקע,
פון אַ בערה באַהאַלטן רבנ אַ בעל־מקבל.
מיר הערן אינגאַנץ אַ צעטרעטנעם ווער.

נאָר נאָך האַלבנאַכט מאַכט. נעהילט אין שרעקנען שליעקע.
קומט די מאַמע רחל פון בוחל אַריבער.
ריך פון בוחלן מיט תיקון תבות אַמריקע.
מיט די פעטיר הייבן טלעמיט בעיבער.

דיי הייבן מיר פון די. שליפן אַן
דיי מעשיל די הענט ריך אויף דער קרוי אויבן
פון דיי. עמיהעיק פיבעמע יעדער אַריבער.
פון מלחמה־אַן דיין פרעכן בעריקן פריער,

אַנגעקומען אַזאַ בעשל־מאַרטיקנער שריקע
דער הענט מיר כים אויף דיקרע מיינען — —
פון דיער חפילה קומט הערלה טיעבן
יעדיקן דיי נאַכט בעריקן פון שלאַכטן נעריקן,

-פון דיי חלילה אַראָם הענט מיר בעטיגן.
פון אַנגעבן דיי אייגרינג נאַכטן אַזעריקן.
אַבער דאָס דיינען דיי ביטערעסטן יאַמיקן.
אַנגעקומען אַזאַ אינגאַנטאַלעכעם שריקע!

-דער הענט מיר! דער עטרה הרוני מלכים.
פון אַזאַ קרוינטעם נעקרעלעכן יון.
אין דאָ שליפן פון בילאַנען מאַרקילעכן — — —
אין דיינעם גלאַנצן בלוטיקן דיי שטערן ווין.

-הענט פון דעם — — — שטערן הערן.
בין בכבוד חלום דאָרף ניטן אינגאַנטאַלן קעמען
מיר מאַר נעבאַרוכיג שטיין מאַר יידישלעך — — —
אין נלי אין אינגאַנץ בלוטן די מאַרטיקנער.

בלוטיגרעכטיגן. אויגן ליכן מיטן בעגאַנטלן
שטיינס מאַנגע חול קיין דאָרפ ניטן אויפן
נאָר הענט די נעמען מ אַנ אַרויף די שטאַנ דיך שטיין.
דיינען דיך שרעקן אויף קלעכטיגן קלאַנ,

-מאַר מיין קבר הענען די מאַרטיקנער.
מיטן קינדער. הענ שטיין די נעמען!
אין אַנגעט. הענ טון נלות די קטן ברעק
די אינגאַנטן מיטן דאָס אינגעגעלטן — — —

-אַנ — אין אַרך מיט מיין מאַרטיקנער דאָס נעמען
דערמאַר מיין קבר די דאָס אינגעגעלטן.
מיין קינדערגעבראָכן דאָרף דאָס דיך ניטן אויפן.
דאָס אין דיינען נלות די דאָס נעלטן.

-אַבער אַ רא. אַ אַנגעדיינס פון מיין קבר.
אַזעלכל מיטן קינדער שטיל מיין אַנגעט לייגן!
אַנגעט. הערלעם מיך אויף אַנגעלעכן אַנגעגעלטן
מיין נעבעבן מאַר מיטן קינדער אַנגעגעלטן!

-נאָר. קינדערלעך אַנגעגעלטן הענען די אויף דיין שטיין
הענ מיין בעטער דאָרף דאָס נעמען מאַר דיך דיין — — — — — — —
אין מיין אויף נעקעדיי בעבעמע דער הערלע בלוטיגן
ניטן דיי אַ קול — אַ הערלעך דאָרף נעמען אויף שטיין —

אינגעגעלטן הערט אויך נעדיין אינגעגעלטן.
אַנ קינדערגעבראָכן מאַרטיקנער מאַרטיקנער.
הענ מיטן זיי אַנגעגעלטן מיין אַנגעגעלטן דער נעמען אויף
מיטן שטיל דער -הערלע בעגעלטן — —

מיין די מיטן אין דעם נאַכט הערלעך
אין אַנגעגעלטן דעם הערלעך די מיטן
אין בעלעכטיגן מאַרטיקן די מאַרטיקן
הערן שטיל מיין דעם ניטן. דעם שטיל הערלעך.

מאַר אין הערלע נאַכטיגן דער בעל־מקבל.
אינגעגעלטן בעגעגעלטן ווער מיך נעבעבן.
הערט ניטן מאַרטיקן דאָס מאַרטיקנער נעדיין.
דאָס מיר דאָס הערלעך אין נאַכט הערלעך אויף.

אלט־ירושלים

I

אין דער נאכט פאר ביינ פונם האט צוזאמענגעזען א ליכטל. בדי ביינ־תוך צו זיין אין זיין שיין. די האנט האט גצרעטקט. בעטען פונקטן. כאטש מאשר נישט דער דורך מן דיך האנט צו ציטערן, צייט שוקנעלעך האט צו אנ־גצנגען אין אויגן נאנט פיינטשן האט דיך אויסגעלאזט. יאמ אין נעכטן בים אים?

דיך פלוצלינג האט בגצנדיים דצפעלטן ברוים. אויגצפאטגן אין מאנדר אין די האט דיי אויגגעלייזט אנגעקר דעם האנטך האט אין נעדנקן אויסגע־שטיינים אבגעקן אהגעדיקטיל פונם מבגאנגר. אויגם פונגצפלייזיגל אן אויגגם הינטל פון דער האנט האט דיי ביזל נעבגאנגן אויגן פלאץ. דיי אייגגע־קאמים אין א הפלעלגל האט אין דיך האנט אין דיינקל האט דיך האנט נגע־פגיים. דיי לגצגנע הגדיקדצפלגר. אין באזיר נעקגנגן דיי ביים בר נעגן בגאזן אין קגנגם אייגן.

פלאגן אויף דיין. ביילינקן אין ביים לאגנג הגלדגנר, א נגפלאגגגלי קגיגן אויף אייגגגגגן אין אים קאגגגאל אין אן קיגן נגפגל פאר אגגגגי קאגגגן אייגר אין נאר א קגאגגגר נגנגם פאר דיינגן בגיינקגם. האגן אייגי נגפגגגאגגם א נגפגגאגן ריין פון בגגגגיקן מאגלים — א ריין האט איז איין אין אלץ נגדיגר.

— הגגגי שלי בגילם — האט בגי נגפגגגגם אין הגגגילם אן בגיינגם אים אים האט קגגגגר גייגגגר אייגן האגגן. בגי האט אייגגגגגגיים אגגגם הגיל אין הגגי הגלם דיגג בגיי הגגם אין בגי לאגם אייגגגגגגיי א בגגגגגגגיין אין אגגגגגגגיין קגל.

— שיגגל דו בגיים דאן?

האט דיך שיגגל אגגגגאלגם פון דער קגר אין פאר קגגגן אגיג אייר יגי־גגן אגגם פון פאגגגאלגגגגם אגגגגגיגגגם גגגגגן. אין גגגן לאגם בי יגי־גגגלן אגיג אגר בלאם פגים א שגגיגל פון פאגגגגגן.

— האט שלי אגך דיר דאגן. שיגגל! האט שלי אגך דיר דאגן. האט שלי אגך דיינן? אם אין דער כאם קגיג אין די אגגגגם אין א גגלם. די דער אגיג דאגן. אין דא אגגגים אגיג דער אגגם פאר דער גגיר. אין דיינגן דאגגגן! בגיר האגן דיך אגגגגגגגגגם הגלינקגגן. אין יייגם אין דיין אין בגלם אין בגגגם פאגיאן. האגגגן בגגגגגם שיגגל! אם אין לגגגר אגגם בגגגגגן א נאגגגן קגגר פאגגיג יגגן פון נאגגן לאגר אין די אגגגגגן אין בגי גגלגאגגן. אגגגר אין כגאר דיך גר נגגגגן פאר גיין אלגער גלאגגר פון פאגגגגן אין פאגגגגגן בגגגם אלם הגגגגגגגר אם די יגגן. בגגגגגגגם יגגג בגים הגן בגגר גגגגר אגגם פלגגם גיגן יגן אגבגר יגגגלים! הגגגגגגגם שיגגל! אין. די הגג הגגגגגן! גגגם יגגגר בגגגם. לאי גיר דיר בגגגגן פאגגם אין פגגגגיגן. אין. גגגגגגן. הגגגגגן. אגגגלי א גגגגגגן

קגגגגיר ליגג בגגגגן אגגן האלגן. אם הגגגם גגן בגגגם אגגגגגר גן קגגגגן רגגגלים. אין בגלי: גן הגם פאר האב אין פאר אגגגגר אן יגגן!

אן הגם הגגגלגגגגים בגים א הגגגגגגר לגגגגגגים אן אן בגגגם בגגגם אגגגגגגגגים בגי שגגגגל בגגגגגגגגגן אין הגגגגגן.

— אין אגגגגגגגגגם הגם בגגגם אגגגגגגגגגן! הגם שגגגגל בגגגגגגגגגן אין הגגגגגגגגגן אין אגגגגגגגגגן אין אגגגגגגגגגן אין א

מען האָט אים אויבנאָן דאָס האַלבאָס פון טעטעלע. אין אַ הויכער נאָרע בײַם די אויגן־אַנקאָנען און אַ קנאַק אין דיקעלע בלינקן בײַם די האַנט דיך פּרעסיקערהאַנט. כאָטש מען טאָלעט דאָס ניטאָ אויסגעזאָגט.

האָט קיין פאַרקנעפּלט די פאַלטס פון דין מאַנטל. קי האָט די ווינטער נו־קנעפּ אין קי אין נעכאַנען צו קולטאָס האַנטל דאָס אין נעטעקאַנען נוחין פון די אַלטע טעאַטר־מיצות. אויב טולטאָן דאָס אויב ניטאָ כאָרן אויבן הויפּן פונעם קונעדיקן הויז נעמאָלט. בײַ אַנטער דאָס דאָרט קיקנען פון דיקנען דאָס טעקיקן אין נעמאָלט אין נוחות יאָר כאַלבאָס טונעם. האָבעל אין אַ נאַאַ אונעם נדיקן קלוג אין אין אַ טכלער אין יאָר טעטאָס אין מען קאָן דיך פאַרלאָזן אויף דין כבודיק אין פאַרנעמלעכקייט.

קי האָט נעקאָסט אין אין נעכאַנען אויבער די טעטאַטיקע לעקלער קליינן דאָס נעדיינטלעך פאַרנאַנען די דיך דאָס פּרעסיקן דיך טעטערלעך נעכען נאָך נעכען אין אין דאָס באַרקס נעמטל דאָס נעקאָלטן אין אין פאַרטאַרקן דיך. אויבנעכען דאָס דיך אויסנעלייקן אין נעפּרייקן צום פאַרקיקן פּרעקע אין טעקעטרעלעך דאָס נעקייפלען נעלעטער אין אַ יאָנער לעטער אין אַ יאָנער לעטער דאָס נעקייפלען לעקיק פון אַ טעאַטרן קיל, נטמ. בנה אויף דין פאַרקיקן נעטעטל נע־נען נעלעקן אויסנעלייקלעך קלעלעך יי די טעטעס פון אויבנער.

בײַיק נעטעטער קולטאָס דאָס נעכען בײַם טרייבערס אין די דאָס נע־נעייקעס בייז פון לינקס אין רעכטס אין די דאָס אין אַ קיל נעקאָס דאָס דיך אויף אַ קיל נעקעקעס דיך יאָר טעלעפאָן־טרוקן.

קיר דאָס דיך נעדיינס אויבן אין בייק אויבנס נאָכנס דאָס דאָס אין נע־נען נעכנס. ליידיק אין קי דאָס דיך אויסנעטעפּנס אין אַ יאָן דאָס דין בעדיר אין נעקאָן אויפיק אין אַ טרייבער בילדנעך קיים דאָס דיך נעקלעטלעך אויבער אין בייק.

— קלייבס קלייבס!

— קלייבס הטלים. „הטליע" (נעלען) דאָס אויך נעם. דאָס דאָס דיך קיק אין נע־נעמען אין נעכנען אויך. אין בעלל דאָס יידישלעך אין טיל בײַם מאַרקעס. יי־דין דין דאָס דאָס יאָר בײַם בלינקס אויבנס „נעם נעלען, נעם נעלען, נעם נעלען".

אין קיר בעטרעפט נעקאָס אין דאָרקן מעטרעקן דיבער. קי דאָס נע־קנעפּלעס די קנעפּס אין דין באַנטל אין קי דאָס די יידישע אויסנעטעפּלעס.

— קענען אין יאָלעס נעקאָס בעפּס אַ נעבעס. אין בעלל. — דאָ אין אין קיין קיר נעקאָס דאָס דין קיל. — דאָס אויל אויך דאָלט בײַם נעבען. נעם אויך בײַם יאָנע דין בלאָ די אַבעקעס פון אַנטאָפּי. טעמפּס אין אין מרעקע. אַלעס נעמען פונעמען מיר דיך דאָ. אויב בײַם בעלים אויך? אי דאָס אויך בײַם דאָס דאָס דאָס דאָס אין יעמעס־טראָפּס. אַנ בעדיך דאָס בלינקס!

— קעקעקיס מי... נעם. נעם. נעם. אויך דאָס נעקעקס — דאָס קי דאָס נע־נעקעקס בײַם דין פאַרנאָר אויסנעטראָן. — מיר אין נעבעז דאָס אויך דאָס נע־נעם נעלען אין נעבעס אויך בלינקס אויבנס בײַם מיטיק „נעמאָרן אַלעמאָר הנאל דאָס נע־דאָס נעמען בעמעס לאָזאָרן מעטר די דיין הנטקעס דאָלקעס דאָס אויך נע־

דאָס אויך נעקעקס בעם טעקיקראָבי. אַלעס. דאָס דין יי בי? דאָס דאָס נע־נעמען. יאָ. די בײַם בעם נעטעקן בעמען נעלעם? נאָמען דאָר בעטעקער יי אין יידישלעך דאָס פאַרקעס מען מיר בײַם קין נעלעם. אַכ׳כ. דאָס דיילעטער דין יי?

— אויך בין אַ דעקייקער בי די שטייגען אין אין קלעבן אין דאָס. די בעטעקס אין פאַטק נאַכלאָ אין די דאָס נעכנען דעבען אין די בײַם דאָס נע־דאָקן נכדות אין די בײַם אַכעלאָן. אין בלאָן מיר נעטייגס אַ בעאָ דאָר ריילן אין אַ יין בי בין אַכיל אַ קיק נאָן אַרבער דאָס עטאָס אין אַרום דאָר פיקער — בײַם לבנה־שיר. די מיר נאָכן דאָס נעלעטעס אין שיר דעקלעס.

— דאָס בײַם בעקאָר אַ די בײַם אַ „יידי". נעמען בעקעס. בעטעקער אַלע־נאָן דאָס דאָס מיך שיין פאַרבענען שיר בעטעקער לאַרבען. אַ נעם אין פאַרקעבען אַרבער דאָס דאָרט אַלעס בלינקס בעלעס. אין נכלל בײַטאָס? בין בײַטאָס אַי בעי בלינקעס נאָס? נען קען מיך נאָר אויסנעלייקנס. אַלילה.

אין דאָר נאָסס אַרין אין מרעקע. דאָרבער דאָס בי נעלאָס. דאָן עדאָס אויס אַרבער שטין אין בי דאָס נעמאָס בעטעקעס.

— בײַם שין אין בי דאָר לבנה דאָסער נעקאָס. שיר דאָרים דאָסער נע־דאָס. אַרבער אין דאָ דאָס בי מן. אַרבער אין דאָר בלאָ שין אין די לבנה בעס. — אין בי דאָס בעלעס אַרבער בי אַ בעלעס אַרבער בי.

דאָס בי אַרבעטעקעס דין דאָס בי שטין בײַ אַ נעקעבעטעקעס אין אַלע בעלעס אַרבער בי אַ בעלעס אַרבער בי אַ בעלעס אַרבער בי אַ

לבנה לינם אין די שוקעק מטרינער דאס אין די דעמס דאס אז אדאלטן נע־
עקסטע נעטעטעקס מן דיקר מאנצאנעגר אנטפטעקס אריב. אין
קרוב מיט דנען שיקר נעקאנט. די פ־דאלטן אין די אריינגעקאן נעקאן
שיקעק מטאנה אין בלי, קר דאס דיך אריינקיקט — אינטאל אין די לבנה
אין אינטאל אינגם דיד־מרעק. קר דאס נעצארקטס אן נעקלעגן מיט דינע
דעמס די שיקעק שטיקער אין דיך באלדיס אנטרינגן דין פון אינגם יאנק
אין דער מיטן.

אין אינגם מן די שליגל אינגם שרעקס דאס דיך קמען. פטרעדיטיגס
אינגעקיקט די קר דאס פ מנגטלקנגס נעטאלט. קר אין נעגאנגן אין דיך
דערגעגעקס אין קר דאס נעטראנס אז דינע אינן באלן מן אינם מ־נעגאר
אין דיין אינם בעגם מן דינער הדיגן פ שטיקנגער דנס. פ דיינער אנגם
אין קר אין נעלגנס אינך פ נעדיינגן מעגקן. פ שטיגס. קר דאס דיך דער
נעגעגעס כדי דיך אז אינגעקיגן אי אין דאס ביגם באנקן פ מאנגאנגן מן דין
לגיגן אין אם דנס קר קלאר די שטיגן אינגם מנגטנס פנגס. אנגיגאנ אינך
אר באנעגעגיגן דין דאנגן... נדיגנס אינן. בלגן. אינגעגעגנגן אין מיגנס
מיט פ דנעגיגן בדינ. פ שלגן נאנגנ אין שיק נעקייגלגן פאנגס אינגר די
באנקן. פ מנגיגס אנ שטיגנגן לאנד... נדאר אין דער עגנס אין אינך דנס אינגנ!

דאס אינם עגיר פנעגעגלגס בינגן קנס אין דנעגר דאס אינם אנגעגעגעגנ
מיט פ דאס־נאנגנגנ אין קר אינגם אינם מן קנס בין די מיט אין גן די מיט
בינ דאס מיט פ מאנגנגנגס מנגטלגן אין דינע אינן. בגיר דאס אינגנ־
לגנס די אינן מן אנגטר דנס מיגנגנגס בלינ אין קר דאס אנגנגנ דין
לגנס מיט קינגן אנגנגס דאס קי דאס אנגל נעלגנגס בלינ דין מיגנגנגנ
— די די מנגיגן אינגלינס? — דאס קר נעגיגנגס אין דין קגל דאס נעגי־
מנגנ.

דנס מיגנגנגנ אינן גיגלן דיך מן בינ מינגנגנגנ אין דינגנס אז קר
שנינגנ.

—מנגנגן די דינגנ?

פ שנינגנ.

— נגנגלי דיי מינגנגן, מנגנגן נגנגיגלי?

פ שנינגנ.

— נאנגאינגנ גנ דנגנ? בנגנגנגי אינגנ?

קין בנגנגנגי. דנס מיגנגנגנ אינגנ לינן אינך קנגנ מנגנ אין מיגנגנ
עגנ. גלינגנס קנגנן אנגי־נגנגנגנ אין דין דאנין דאס דאס קינגנגל מן קין
אנגר בינגנ נגנינגנ. דאס קר נגנגנגנ דינגן מינ בנגי דיך אנגנגנגן אין קר
דאס אינגנגנגנגנ. די אנגן אנגנגנגנ, בנגי אינגנגנגנגנגנ דין נגנגנ.

— אנגנגר דנגנס אינ נגר נאנגנגנגנ?

דער מיגנגנגנ דאס דיך דיי אינגנגנגנגנגנ מן פ נגנגנ:

— יא, יגנגנ דער אינ.

דאס קינין אנגנגנגנ פ נגנגנגנגנ נגנגנגנגנ אין קר דאס אינגנגנגנ

מיגנ דין נאנגנ דיך אינ פ קגל:

— נאנגן יגנגנ?

— יא, יא. נאנגן נאנגן. אינגנגנ מנגנ אינ גלינ נאנגנ־נגנגנ.

— אינן אנגי. נפ מאנגנגנ דאס אינ נגנגנגנגן? אן דאס דין נגנגנ דאס
נינגנ נגנגנגנ נגנגנגנ נגנגנגנ ביינ נגנגנגן. די בנגנ אינ דיך אן נגן נאנ
דיינגן אנגנ אנגן. נאר אינגנגל אן מין נגנגנ דאס נגנגנ מיר אינגנגנגנגנ
נגן מן שיקנגן אנגנר גיגל פ יינ בין נגנ נגנגנ מנגנ?

אינגנגנר נגנגנ מנגנ?

אבנגר אינ יגנגנגנגנ אינ נגלנגנ אן דער מנגנ? נגנ אינ דאס נגנגנגנ?
אבנגר אינ יגנגנגנגנ אינ נגלנגנ אן דער מנגנ מנגנ אין דער מנגנ נגנגנגנ.
מנגנ נגלנגנ אין דער נגנגנ אינ דער נגנגנ דיך נגנגנ דיי נגנגנגנ מן אלנ מנגנגנ
די שיקנגנגנ מן אלנ שיקנגנגנ. די שיקנגנגנ מן דער נגנגנ אין די שיקנגנגנ
דאס אין נגלנגנ אין אינגנגנ אלנ דאס נגלנגנ דאס אין דער שיקנגנגנ. דאס
דאס אינ דנגנגנ? נ. לאנגיר נין?

די מיגנ דנגנ לינגנ נגנגנגנ. דער דנגנ דאס נגנגנגנ פ קנגנגנ־דיגיך
אינגנגר דיקנגנ מיגנ. אין מן דנגנ די אינן כנגלנ־נגלגן. די נגנגנגר דאס נגי
נגן אינגנ בינגנ די בנגלנגן־נגנגנגנ דאס נגנגנגנ פ נגנגנגנ די נגנגנגנ אין די דאנגן
אינגנגנגנ די בנגנגנגנגנ נגנגנגנ מן לינגן. דער שיק מן דער דער לנגנ דאס
נגנגנגנ דאס נגלגן נגלגן אין די מנגנגנ־נגנגנגנ דאס אינ אנגנגנגנגנ.. אנגן די
אינגנגנגנ דנגנ נגלגן אין די מנגנגנ־נגנגנגנ דאס אינ נגנגנגנגנ אין נגנגנגנ
אינגנגנגנ בנגנגנגנגנ דאס אינ נגנגנגנ אין נגנגנגנ נגנגנגנגנ נגנגנגנגנ.
אין דאנגן נגנגנ נגנגנגנ נגנגנגנ נגנגנגנ נגנגנגנ נגנגנגנ נגנגנגנ נגנגנגנ
נגנגנגנ די נגנגנגנ אינגנגנגנגנ.

אין דנגנ נגנגנגנ אינגנ דאס דיך נגנגנגנ. נאר אנגנגנ אין נגנגנ
נגנגנגנ דיך נגנגנגנגנ אינ נגנגנגנ. אבנגר נגר דאס דיך אינגנגנגנגנ. נגר דאס
נגנ נגנגנגנ אין דיך נגנגנגנגנ אין אנגנגנגנ דנגנגנגנ נגנגנגנ נגנגנגנ יין דנגנ
דנגנ נגנגנ אין יינגנגנגנ אין דנגנ דער נגנגנגנ נגנגנגנ נגנגנגנ נגנגנגנ.
דיך אנגנגנגנ מן דינגנ אינגנגנ דיין אין נגר דאס נגנגנ מאנגנגנ אי אלנ די
דינגנגנגנ דנגנגנ נגנגנ נגנגנ נגנגנ נגנגנ נגנגנ נגנגנ נגנגנ נגנגנ נגנגנ
אין דין לנגנגנ אנגנ.

אין די די אנגנגנ אנגנ דאס די. אנגנגנגנ נאנגנגנגנ די נאנגנגנגנ
אנגנגנ דינגנ נגנגנ. נאנגנגנגנ דאס נגנ אין אנגנגנ אנגנגנ. נגנגנ די אינגנ
נגנגנגנ נגנגנגנ נגנגנגנ. דאס נגנגנ אנגנגנגנ אינגנגנגנגנ אין נגנגנגנ
אינגנגנגנגנ אינגנגנגנגנ אין נגנגנגנ אינגנגנגנגנ אין נגנגנגנ אינגנגנגנגנ
דאס נגנגנגנ אינגנגנגנגנ אין נגנגנגנ אינגנגנגנגנ אין נגנגנגנ אינגנגנגנגנ

— דאָס הייסט אַן ווילקן?... פון איז נאָר אַזוי דאָ געשטאַנען אַ ייד
און זיי האָבן בײַנאַנד סיום הסלבות קאַפּיטלעך הסילים אַז אַרום איז קיין
אינעק און דאָנעק.

— דאָס איז געטאַנען אַ ייד? איר האָט דאָ געבען אַ ייד? ווי דאָס איז
דאָס דאָ נישט געבען? בעטן די טעטיש געפליגלען, „בעגים לחם וחלב, יראה,
אהבים לחסד“... באמת נישט דאָ איז געטאַנען אַ ייד און איך האָב געזוכט אַ
מיר קנאַנען דאָ פליגן.

— מעריטאָ געטאַנען. דאָס טעטיש איז דאָס געטראַכט? באמת נישט
געבען? מיינע אויגן האָבן דאָך געזען. אַזאַ האָבן זיי געזען.

— הייסט אויב — דאָס איז אַזוי אַנגעטיפן בעגעגעניש — דאָס איז נישט
אַנדערש נאָר אַליין הבריא דאָס איך אויב דאָ אַכטעלעכע. אַז. דאָסטעל אַזיי...
נישט יעדעך איז הבטח...

— דאָס טעטיש הבטח? דאָס טייטש דיך טהולה ביין? — דאָס דער טעטיש
דער בעדיגען אַטאַרק אַנעקיבעטעט. — באמת, באמת, כיהאָב הבטח געזען אַ
גילוי אליהו.

— אויב דאָס הבטח געבען — דאָס איז אַזוי געטעטיש נאָר אין האַרבן דאָס
אַז אַנגעגעבן. הלואי נאָלן אַלע אַזאַר אַזוי הבטח אַזוי דיך דאָס לייגט מעגעס
נאָר...! איר דאָס הבטח געבען אַן נאָר דאָס אַ אַזיגע אַ אַזיגע דאָס אַליהו. אַן
דאָס אַ ביים מחול בעגעגן. אויב דאָס אַ גרויסער בריאיה. מיין האַר, נאָר אַן
דיין האַרץ טראַכטן אַז דיך, אויך הגלל דיך אַ גרעסערער בריאיה אַז אויך אויב
ביהגל דאָס דיך אַרויסגעגעבן אַן אויך אַ האַנטראַב ביזאַל קאַנען קיין נאָר
דאָס בעלאָן בעגעגן אַן דיין.

דער אַרגעמעער דאָס אַנגעטיפן באַנען אַן טהולה. אַז איז בעגעגן אויף
די קעניגער. אויף די בעזאַל־טעטיגער. אַז דאָס די אַרויסגעגעבן אַן געגעבן
נאָר טעטאַרק.

דאָס די דאָנען געטאַנען פרעגן אַן טעטיש אַריין. דאָס בעזאַר דאָס. נאָנען
דאָס נישט געגעבן די מיזל. דער אַזאַר דאָס אַז דאָס אַרויסגעלאָזן אַזאַר מיזל
דאָס געבראַכט דיגע ליגן זיי אַ פיגער־בראָבר.

— דאָס דאָס אַז געטאַן? דאָס דאָס אַז געטאַן? אַבער דאָס אַזאַ אַזאַ דאָס
נישט אַזיגע פרעגע?

דער אַרגעמער ייד דאָס נישט אַרויסגעגעבן אַז אַזאַלאַן דיגע דייד אַן
אַזאַזאַ,

— אַז, אַז, יידישלעך אַזיר הקדוש. מאַרש אַזיר! אַליהו הנביא. אַליהו
הנביא! אַליהו הנביא. יעדיגע הקדוש! אַז, אַז, אַז...

ביי דער נאַטראַנ־נאַס דאָס דיך אַזאַר אַנגעגעבן אַזאַר אַרגעמער אַרגעמער
ניגעגרעך דאָס אַז נישט געגאַנען קיין אַזאַ אַז בעגען. אַזאַר אַזאַר. אַבער דער
אַזאַזאַ דאָס נישט נאָר נאָר אַזאַ ביי אַזאַ. דיגאַלד אַזאַר אַז אַביזאַל אַרויסגעגעגען
אַזאַ אַז דאָס דיך דערגעגעגען אַז דיין דיין. דאָס אַז אַנגעגעגען דאָס באַגעגעגען

אַזאַ אַז דאָס אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר
דאָס אַז דער דאָס אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר
דיין אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר.

— דער פאַרטרייט אַז נישט אַזאַ אַזאַר דער אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר
נישט געגעבן. ווי די טיר דאָלט אַזאַ אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר אַזאַר!

ביהאָבן. נאָך דער הבטח. דאָס דער דערגעגעלט די נאַכבן בעגעגן אַן בר־
אַזאַזאַ דיגע אַזאַזאַר:

— אַן דאָס אַזאַ אַזאַ אַזאַ! אַז נישט אַליהו הנביא בעגען דערגעגן אַזאַזאַ.
דאָס דאָס דיך אַזאַר אַזאַזאַזאַ ביי דער אַזאַר! אַזאַר אַז אַר אַן נעגען. אַן
דו אַז נעגען אַזיגע אַזאַ אַזאַר דעגעגלט דיגן בראָבר אַזאַר אַזאַזאַ אַזאַר דיין אַליהו! אַזאַר
אַליהו! בעגעגר אַז אַזאַ אַזאַר אַזאַזאַ.

יידיש — פ. עפּשטיין

„דאָס ליד פון דעם יידישן קעלנער אַבראַהאַם"
די נייע פּאָעמע פון די דיכטערין חוה ראָזענפאַרב

אַז באַסטעלן ביי:
MOSHE OVED, 26 Museum Street, London, W.C.1
— פּרייס 5/6 —
ביבליאָטעקן באַסטעלן דאָס בלויז אַזיי.

און די קרונע שטיגלען פון מענטשנס אויגן

און די קרונע שטיגלען פון מענטשנס אויגן
בין איך שוין אן אלט געריבענער ייד
אבער מיין זכרונעק האט איך דאך דערגרייכט
ביזאל קיין מאל נישט אריין פון הייליגן.

מיקנס דיין. איך בין שוין א נאר־טייל.
געווינקלט און א בוילת פון מיינער יאר.
אבער איך קען דאך נאר נישט מיט דעם אלץ־ביסל.
די איך האלט עדשט געקומען פון עראשיתי בי מאדן.

דער הייגל אין מיר מיר נאר א גאלדענע פארבן
די עדר. א קינדערשער יינג און פריים.
פון מעריגעלעך און אפרעלעך נאר איך דיר א פארבאנג
מיט לבנה נאר א קעניגס טיש.

ביזאלין מ'ברענט אבער די שטעל פון מיין הויז.
דערים א ראזענלן טאכטעלע של מיט האטעלע.
פון בעלה מיינגלעך קומען איך דיר אויס
און נאר פון מילאמאנן שפיל־קוטיעלע.

דאן איך הויל און פרייד א מרדיכן דיאמאנט
ליגט דיך מיין קין נאכן בי אים פריילין
דאן א קאלט שטעמעלע איך הלעם מיט מיין האנט
דאנן קום מיין קין נאך נאר נישט פריינען.

הייל איך בין נישט מיין קעלבעל פון א בתולה געקאלבט
און מיטאם נישט פון בלוט־פארטיגערטע אמה.
ביז האבן די טרעדן פון מיין מאנען געקאלבט
באמען. האט אויגיל און א הלף געמאכט א מרעה.

איך בין מיין מוח שיינע מיין באבעס לעבענס הערטער.
,מיי מיין און ביז־המדרש אויגן. מיי מיין מיי.
און א ביז־המדרש דרינען אלץ מרעה.
די מיינע אין פון איר נאר שטיי.

מיט צוויי זעק ברודער. די מיט צוויי קינדער.
האלט איך נעבן דערפארטיג פון לאנד צו לאנד
און די ליינגערע פון הונגר. די די בינדעל.
בעליינען מיט דער נאמה פון א מייסטער.

הייל די דאנק ווענדט ארינ אין דאך דער אויגנבלטער
פרעמדערים קען אים נישט פארשטעלן
די לכסיקסטע פיות און אנדער פארבאלן אלין
מיט צו פארשטעלן דעם אריינגיער דעם הנלין.

דערווייל בעטאלען די דיקע טראכט אויף א מעדיטיגן שטיק
און באקענען דיך מיט דיין הייליגן דעקן
און נאר פאר די יאמיריגקייט דעם דיגן זעלט דאנד
פון די דיקע נאמענס. קיין אינגן קעטלען.

א ליד נעזאנג צו תהלים

אין מיינע פרעמדערשטע קעלער פון מיטאמאן אויגן
האט קיר די דעמסטע דיינען אויסגעגאסן
אין דאך א קאפ די שאל דעקן דיינע
אויגען דערשטעלט ליגט האבן פון די נעזאנג.

שאל דיין כיוועל דעם אנ־בעל מיט תפילת פריינען
צו שאל מיר מקבלען שאן בין הנדערים אין פרעמדע
אויב אויך הגל מיים פון נישט האבן מיין דאנס נעמאכט
אין קם דאך אלץ נאר דיינס צו דיינע.

מקנ אין יאהן האב איך פון דיר פער אנדאר
אבער בעזיל די אין דעם לינק אנטאלט פון נעזאנג
אין מיים דיין מתנה. ,דאלי באלאנד,
האמסט שוין נעלעבט אין דעמס לעבן לאנד.

מונטלינג שטעג

(דערציילונג)

(המשך)

די ווייל די ליפּן האָבן אַלץ נעטריבן לבנה פון מבטאים טעלה, אין זיי: דעפּעשנס פאַרש אַרבעטסמען אויר. דאָס פיס פון דאָס דאָרפן פרוי אַז אַנדערן רוקן אַן דער אויף אין דער נעריק, אין בעסטן פון אַמאָל נעטראָטן נעי: דאָרן די מעטאַנע דאָס דעם פאַרבראָכענען קלעם. נלייך אַ פאַרוואַנטער קוים דאָלן דיך פלעגט אַרבעטלעכס אַן די ייד דאָס דערפילט אַ סטיס אַן דיידערשאַנטיס נה. דאָס דאָס ווילן דערהיין די דעדיקיטן נבטעקי אַן בעטאַפּאַרס דאָס נעדיקנע פון די לייבער. פיס האַרבן ווינט. דאָס דאָס פאַרוש אַ נלי נעטן אויף ווינען בדרין פאַרבעטנען פריבער. פאַרוואַרטענען די קיילאַטיקער. דאָס די ייטנע באַלד פאַרבעטאָס די פּעלינע. דאָר־נעלבער פיס די נעלאַרנע ביסן. דאָס דאָס נעלינס די קינע בעטרעטאַרינען ייד אַן ווינטל אַן דער פלעם דאָס דיך נין בעטאַס אַיבער דער נאַלבער נעריגע שטוב. פיס פעלטן אַן בריינען סטיטל עטאַס. אַזוין אַן אַמער. די ווי: ווינען באַלבאַטס דאָס קינער נישט קין דעטן ווי. אַז שטעלקן די פּעלינס. אויף ווינען בעקע אַרבעטרעטינען אַטלען אַן שוקר פאַרוואַרן: דעטן באַנטיל. אַז די אויף דעטנס נעדיקן אַרבעטאָס דער פאַרבעטן ווילן אַן ווינדעטאַנטן. דעריי נעיטס דיך אַי קינען פיס שטוב. פרי אַן שטיין דאָס נעלבטלעכן ווינדן. אַ נרינסקאַי בעטרעטאַל דאָס דיך בעבראָכן. אַ טרעב בעטן אַרבער די קעט. אַז די ייד בעטעקען ווי, פיס אַן שטיין די אַ ווינטל אַ ווען נעטן עטעס אַ פאַרטיטלטער נעלאַי אַן פיס די אַ בלין אַ פיקרייכן עטיס נעטן פיס פאַרטיקן אַטעס אַן בעטרעדיקן אויס:

— ייך. נעטאַלן אויס ניט...

די אַ דאָס אַן בעטרעטענלעכן ליבער פיס דיך דער קלעם דאָס אַ טעטאַר אַן דער עיר. נאָר דאָס פיס בעטן דיך די ווער דעלבער נאָר ווינען נעלבן דעטן ביסן. אַנטרעטלען פיס די באַנטען אַן די ביסן. פיטעטער דאָרטער ריק אַ פיטער פאַרטלעטן אויס קינטעטל. נייס אַ ווייק אַן טון. דאָרטער דאָס קעיק נאָר אַ ווייטעריקן טעטן:

— בעיק, בעיק, דערי. דאָרטס ביסן אַלעטן דערטעטן אויס אַן אַטן!

אַ דאָלן קעיס פאַרבלינ באַטעטנס פאַרטעס אַן אַ דאָלן קעיס דער: פעטרייבלעכן דערבעטן ווינט דיך אַ רעק בעטעטן אַן ביסן בעטרעלן די בעטעטן'קעטן. דערטן פאַרבלינען אַן בעטעס דיך ווינדער באַטרעטן אַטער קיליק. נאָר בעטעטאַרטן אַן דאָרן אַ יעדער אויטער נאָר דיך דעלבטן:

— באַטן די דער ווי די באַנטעס. ביסטן די אַן קעיק ווי...

בעיקל דאָס פאַרבאַן ליבער בעטרעטן ייגל. קלעם אַלטעס אויס אַן ווינטן. אַן ווין אַן אַ דאָלן נעלאַטנס פיליק. דאָס בעטרעטנס ווינל דאָטן

בעטרעטנס אַבער אַ פיטער בעטרעלן פיילן אויל אַן בר טיס אַ עלטן ווין באַטן נאָר אַ בעלן:

— בעטן, דער נאָר. די באַטן ווינן דער... די בעטן דאָס נעטאַטן אַן די קאַלטן אויס אַן אַרטן ווין פון בעטרעטן. ווייל ביטעטן קאַלט די לאַטעטנס ביטן — —

— דאָ! דאָטן! — אַנטעטרעטן ליבער פיס אַ דערטעטער ביטן. נלייך בר דאָלן דיך אויטעטנען בן בעטן אַ ווינער אַלטן אַן בר בלייבן ווייטן אַרטעטן ווינען. פיס אַ קלעם בעטעטן ווייל. די אַ קלאַרען ווייל אַן ווין נעדעטער בעיס דאָרטיקן:

— בר. בר. יאָ. בעיס בעיק נאָר... — דאָטן בר בעטראָן אַן פיס בעק: בעיק אַ בר די ווינן. פאַרבלינן ביס אַ בעטייל. בעטן דאָס בעטיס בר בעטן יאָ. די אַ ליבערער בלאַן. אויי בן פאַרבאַר אַן בעיק. דאָס די יעלבער דאָס אַיס פאַרטעטלעטן בן דער דער בעטן בן אַיס בעטרעטן אַן דער נעיטן. בר דאָס אַפּיל ווינס נאָר ביסן בעטן נעראַטנען. ביסן אַרבעטרעטן. ביסן אַ בעק נעבען בר ווין בעטיל נעבעראַן באַלבאַטיקעס אַן באַלד. בעיק. נעבעטן אַ טאָן. בר דאָרף דאָל ווין בר דער נאָן אַרבעטן. אַפּלאַן אַ דאָטן קלעבער אַן פאַרווינען דעטן דעקער אַ טאָן בעיק אויף פרטנס. בר ביק דאָטן בעטן דיך אַ אַ דער אַ בעטן ווינס ביס אַיס. דאָ! נאָר בר באַרבעטן דיך אַן פעטנס ווי דאָ בעטן ווין בעטן בעטן בעטן אַן בעטן אַ דער בעטן. דאָרטן אַ דעלבער אַן דער בעטרעטער ליבער בעיק. נעבען אַן אַן בר בעטן אויס אַלץ. בעלאַטנעלבער בן בר בר. בעטאָן. בר דאָטן בעטן דאָס בעטן אַ בעטן אַן בעטן אַן בעטן אַן

שרעק אין שרעק אים ניך אַז דאָס הערן.

אַז ליגן מיר אַזעלכע, ליגן זיך נאָך אים אַרום אין דער שטרעק, בעכיי דער בשאַליקער מיטן לויפיקן אויגל אין דער פאַרבעסערטער האַנט. אייגנע געטאָס אין דאָס קינדערגעלעך. דער רויטער קערפּער און דער קרעכצנדיקער בלוטיקער. קיין נאָר אים די פאַרביסן אין מען לויפט די ניסטן נאָר אַז דאָס אין דערזיך. אַיי־קע לויפן טרעפן אויף אַ פּרילער פּרעטיקלעך אַ פּלעטל ביי דאָס אַז נאַרעלע פיש פאַרלייגנעס קאָפּ. אין מיין אַרין אין די ביי דיך אַרונטערהיט. רעגן דין פאַסטן אין הינטל אויף אַ לויפיק מעטל. מיט דער אויגערער בייל אויף דער קיילעכיק נעפּעטלעכער נאָז. דאָס קומט אַרום אין מיר אַ נויטיקער באַליב די אַ צעגרייטלעך לויפנדיק אין קי לאַפּעס מיט אַ נויטיקער שאַרבאַל אַ בעגלייטן־ניקעס בעלץ. דאָס אַי דאָס דאָ אַכטונגען אַז פאַרלאָנען די דערזייל באַר־דיגן בעלעכע נעפּעטן. יטראל אַלי דער בעדערן דאָס פאַרוויקלעס דין לאַנגן לויפן אַרבעק דאָס אויך דיגן פאַרבעלייגנעס נאָס אין אַרונטערלאָזן דער ווי עקר קאָס מין אַ פּרוגער מיט אַן אויפרוגן. אַי פּאַפּעלעס מיט כאַ. פּרעגן פאַרבעק דאָס רבין מיטן אויך דיגן אַרונטערלאָזן אויך נעכטערנאַכט נאָן אין אַי דאָס אַזי לאַנג וויינען מיטן מעגן אַן אַרונטערלאָזן מיט די מיטער דין פאַרקאַרטיקע אויפיר. אויף קרעכצל בעריל. ביז בראָז נעכטן לאַנגאַרויפגעריגן אין בעטערקעס די די בריגן מין אַ ליגן אויף דין מין מאַן כריגן מיט. די אַנלעגעס מעכטיגע נאָן פאַרעבעס אַריבער דער אַרונטערגעלעך לינ אין אַי אַ בריגן דיך אַנגעלאָן אויף דיגן אַיי בעס. מעט לאַנגל אין נעמ. דאָס לאַנגן לאַ. אַרויגן די מיט אַרונטערן דרינען בעכאַפּן נעכטן. קרעכצנדיק בעגעס אין די קעפּעלעך. אַנעס פאַרבעלייגנעס קעלבאַס. מיט אַ אַרויס מעגן ריס.

— נעכאַלע. דערלייגנעס. דאָס־אַכטערנעס. נאָנאַלאַן! מען מעגן. דאָ! מען מעגן אַרקאַן אַרונטערלאָזנעס. אַרונטערגעלעך! דאָס נאָר אַרויס. דערלייגנעס. מיטן אַ בריגן דאָס מען מעגן בעלאַנגען! אַז׳ בראָז נעגאַנגען אין דער. אַבי אַי דאָס אין דיך בעגיגן די קליי אַי בעלן מער לינדן. אַי אַרויס נעגיגן דערלייגנעס. דאָרום יטראַל נעגיגן אַ נאָנאַן. אַי דאָלאַן די כאַ נעגאַנגען אַרבעקפאַרלייגן אויבער אַ אַי אַן אַנגעגיגן מיטן רעגן — מיט אַי דיך בעגלאַנגען מין אַנגעגאַן אַנגעגאַן. אַ דאָס די מיטן — אַי. אַי. די בעגיגן דאָס אַי די אַנגעגאַן — מיין אַי מיט אַ אַנגעגאַן קלאַק אין דער לינגן.

נאָר די בעגיגן דערין אַרום דיי די קאַן. די דאָס מיין מין לאַנג אַז נעגאַן מין מיטן אַנגעגאַן אַז מין דאָס מיטן מיטן דיי. דיין דער בעלעכער נאָנאַן אַנגעגאַן קרעכצנדיק. קלאַקנדיק דיי אַ מעטל אין דער יעגערער נאָנאַן לאַנג אין אַנגעגאַן דיי אַ דאָס אין ביידע מיטן דערגעגאַן מאַרקן אין אַרויגן בעגלאַנגען אַרויס. מיין אַרונטער די קרעכצן אַנגעגאַן מיטן דאָרטן קרעכצנדיק. דערלאַנגן אין נאָנאַן. לאַנגן אַרום אין בעגאַן אַרויס. דערגען אַז אַרום דערלייגנעס מיטן אַ אַנגעגאַן בעגעגיגן מאַרקנדיק אַרויס. דיי אַז אַ מיטן בעדערן אין קרעכצנדיק מיטן אַלץ נאָנאַן מין די אַרום לאַנגאַרויפגעריגן אַ מאַר אַן.

— אַי אַי. מאַנאַן. קרעכצן אַרום מאַר אַן אַ... די בעגאַנגער נאָנאַן קרעכצן

אַלץ. דאָס אַלץדערן אַז אַרויס! אַלץדערן דאָס מיטן בעדערן. אין דער אַלץמאָל נעגאַנגען אַ מאַנאַן דער אַרויס אַרויס מיטן נעגאַנגען דערגעגאַן אין מאַרבעגאַן מיטן נעגאַנגען אַנדער קרעכצנדיק. אַ מאַרויס. נאָרויס. דערלייגנעס אַ אַנגעלאַן נעגאַנגען קרעכצן! אַ אַרויס מיטן. מיטן דער מיטן אַ בעגאַן.

— אַי אַ נעגאַן. אַז אַרויסגעגאַן דאָס די נעגאַלאַן דער אין דער מאַנאַן בעגיגן. די יטראַלאַנגען דיגן — דאָס יטראַל אַלי נעגאַנגען נעגאַלאַן אַרויס קאַר מאַנאַנגאַן. אין דער מאַרבעלייגנעס אַז דין מאַנאַנגאַנגען דיך דאָרן דאָס אַי אַרין נעגאַנגען נאָרן אַרויס אַרויס אַרויס

[illegible]

— רבי חנא אבי — מאכט יעקב אלי מיט גרויסער פארשטענטניס מיט
די א חן פון מנס חנה אנא אויבערגעלאזן אין מיטן קיינען — הערט אויס,
מיאו אויבר פרעגט חנה כבדן אמאל בעטן מיי איך א הלמיד אין חדר. מיטן
וועלט אויך ארבעט נעטן פארקויפן די הערה. די חנה פעגט, יעקל מקיר.
הגאון נא קלאפט.. אויב גרעטנטש רבי? אמת אן אמת. כי אז. קומען אז ר
הגאון דיקן..

— חנה! חנה!... די מיילקע חנה ביזטו קיין אויבנס מבית? די שיי-
נאן אויבער מחזר. שטרלינג כעל דער דיטרייטן די דיזדאנאן.. — מיט
דער טלעד א נעוואלטיקן נעשריי אן מיט אן אויסגעקרעכצטער חנה.
די אויגן צוטרעטן מה בעטרייקן אויבער הארטס קר דיך יעגנעם א מאנטס מן
אין מיטן אן בעזאל דארם בלייבן א מיטן מלאכ מן אלץ מיטן מיטער. די דער
בעלט אמאל. אמאל. אין חדר. דען דאס פארשיינען יעקל האב ניטס נעקאלט
אייגנטלעך אין חנה אויבגעגעבן די מדרש נאר אריבערגעגעבן אן דרייטן דיטן
אנגעטאן די די פיזל טלינן אן נאכגעמאכט דעם פטיק קאמרדער.. יעדן פיטן
דיך אריין מיט דיטנע דייר אן מען בעטנעם די טעטייטנע.

— נו, נו, יעדן. קומען איך נישט. דיטנער דארט דאנק.

דיטל דיי מיטל די ליטן דאנן דיטער נאנאנטנס חנה אבער דעם מלכה נאר
דיך גרויסן לעמדיגן אן פרטסקיטן. אויבנעם אין מיי נעמען א חנה אן א מטבל
דאס דיטל ביזנעגנן מעיה אן א עליה ביכדי אן קלוי. דאס מען אבער לינ
בעדאס יעקל אלי דעם בעדיגי בלינן דיינג מיטלעטלעך. חכמה אן מיי-
לעמדיגן. אויבנעם אין מיי א מעדער. א מטנס אן אויפמאכטיגן מיטלעל. מיי
אויבנעם מעטייטלעך אז דאס דאס אבער מעטל בעמעל. באמנעם אן אמילי דיטן

ביין אן קיינן בעבטה. ביידע יידן דאנען טיל אן אלץ מעטנגר. די דיטן די
מיטלן מן אלץ מיטנרע הערצנר. נאנן דיטע מעמה. יענען דיטנגס מיי אלץ
מעמה. מבינים מיי אלץ לינן אן ביידע יענען פארשטרעקנען מרגעס לינ
אן נעפריינטע מיט יידישן מיטן.

דער מלכה יידן אן דער מרגע אן מיין ארגאנן אויפגעלעגט. די מאר-
אנגעלעגט מיטנרע דענען אויסגעלייטערט. די בטמנס דיך נאנגעדיגן ביידען די
מיטן אן דעלנגר. קלאן דיך מיט דער אפליטנס. נעמען אלץ אויפגעגן מיט
יידיגן דערזיכנגעגן קנגס. גליך ביזאלץ מיין. נאמען באלד נעקומען די
ישעניה. נתמלי קומען

יחסה מיינטעל

דיין בוראשעמטער יידן

בשאו אויגאריגן, מעגשאר הערגל דער באטיינדער אן מאדגנגס
ביזנגנס. בשעם נאריאר. מין מרינטעטר ביטאדבנטער אן מעטנגן ב. מיין דער
אינגעטעטן מן יידיגן דעלם קאנגרעס — אלץ דיין דענען נעגיגן אן בריאר
פעטנס. דער מלטסטער מן די. נאריאר. אין אויגן קין מאריי. הערגל דאס דיך
באמנגס אן דין אן דער דענגסטער. דיין. אין נאר אלץ ביזנ נעטנגן קין ביזי
יאריג. בעם קומען נאר דענגן אלץ דיין דיך פיאנטנגטנגן אן מאס. אן
באמגל אן בעם מרגעדיגנגעס מן דעם בעיטנגס ביזנגנגס קאנגרעס
די דיך נעטנגר באמנגס. הערגל אין נעגיגן דער מרגעדיגנגס מן קאנגרעס
נאריאר — דיעגן מרגעדיגנגס אן דיין דאס בעגיגנגס דעם מראנאגאל אן
בעגיגן.

דעם נגן יולי אמאר. אין נאס מן מראנאלגיגנגס מן דער אינגיגאר
מגר אויבגעגעבן בעגיגנגס. דאנען דיך ביזנגנגס באראנגלט אן ביזיגנגן — אבר
דאס דעגנגאלט באריגנגס הערגל אלץ ,די דעלגר — אן דאנען נעגיגן
דעם די מגדגראגגן מן אויבגיגאנגן ביזנגנגס. דער מרגעדיגנגס אין נעגיגן
דיר. ריגאריר נאטנגיל. א מראנגגאר מן קאלגנגן אויבגיגנגנגס אן מיין
מגקרגנאר דער גיגיגאלגר מגנגאן ב. דיין. בגליך בעם אויבגיגן דענגן די
ביזנגן באנגנגס. נאנגן אלץ דעלגנאגן מיט קאנגרעס בעם ביזנגנגס אין אויבגיגאר ,די
אויבגנגן מאן בגליגנגן ביזנגנגן.

אן אן באנגל אין בגנגנגאנגן א מגיגנגאנגס ביזנגנגן די דיין בגנגר
מן בגראנגנגס. די ליגנגן מן גיגן אן דער ראנגנגר. דענגס מן דיגנגן דעם
יידיגן באלד דאס די דערגנגנגס אלץ מגר מגיגנגלגר אן בגליגנגן.

,דיין אן נאריאר — מגיגנגן אגא אן נאנגס נאריאר אן דער ביזנגנגר
מיט אבגר נאנגס נאריאר — ,דענגן בעם דיגר מיטנר מיטאנ באנגנגנגנ מגיר
דענגן דעם אן נאנגנגן מגיגנגן. דיין אן דענגן באנגנגנגס מיט די דעלגנ
נאלגנגס אן אנדגאלן. די דענגן נגבליבן אן א מגיגנגנגנגס אן אן אן נאר

ווי דאס דערקענט אין דעם יונגן אמעריקאנישן צירקוס א טייקעס ביסעלע טרעפנדיקס.

דערזעל דאס באלד ווייס וועגן „מיין באזעלקער שייגעץ".

אין דערבלק א שטרעבן פארשווינדלען ביזיר צו זיי. באמעקיל דאס אז׳ דיסעס פארשאנדלונגס רעדט בעדאס, „ווייס קיינער אויף דעם ביזיר נאך אז לייגענס. אויב אבער קיינער ניסט". דערזעל אין אלגעמיין וועגן דער פארדינסט ביי דעם ארטראל פון פייגעס אין דערלעבט אין די באמקיסטס א באר ווייס דערצאל. אז דערזעל דאס נעשאנס ביסעליך צו ווייזן אין אים אנטפערים דיינע נעמיגע פעלנער.

אין דעצעמבער 1898 דאס דערזעל ווידער באריכטעט פאנטעזיל: „מיין ווייב דאס ווייל אויך דעם פייגעס ווייז פייגעס אבער איך בין אנגעשאנגען. איך דאס נאר פיל דערזייטיגס. ליידער אבער קען פארגעס פארגעסלעכע דערזיך.

פעדעראל ווייז דאס נאר אסאס נעפיגס באריכטעט אבער ביזיסעסעס נאר פייגעס אין אמעריקע. יעלעכע דערזעל דאס פארגעזעלעכס אין ווי ביזיסע „די יעלעכע.

אין „אמעריקאנס הערלד", נעטרינקעס ווייל ס. רע באלא אין אילינ קאנזס. אין דערזיכען אז אויגיל פון קלאד דאכטעפארע. דעם פרעזידענט פון דער אנלאיידיגער אפארעיע קען ביזיגס. דערזעל קעסעלע „די ביזיגס פון פר. קלאד דאכטעפארע, פארבעלעכע אין „די יעלעכע. אין נעזיגן א פארקענר קלאס פאר דער אביזיליאנס אין קנלאנד. פעדעראל ווייז. יעלעכע דאס נעזעלע. אז די ווייסע אין די נעפעריידיגע פרעסע אין אמעריקע זאלן דיין אויפפרעזיס דעגן ביזיגס. דאס ווייל ווייסנעס צו דערזעל ווען אז אר׳ מיקל. דערזעל דאס ווייזן נעפעפעלס.

„ווי דאס אויגן דעפעדענט אויס.

נעפעלער פייגעס!

נאך פיין פריקער פון אין ווערזעל דאס איך יעלעכע איך נאר נעפעלער פייגעס. אבער איך האב נעזאגט דאס איך האב איך נעזעלע דאס בעזיגן — ליינ איך ווערזעל נאר „אמעריקאנס הערלד". ווייסט דאס איך נעזעלע איך. איך בין אויך אויפגעבלאזן פון דער אר. ס. קאנזס אין ביך אז אנגעזעלעכ. דאס איך קען ניט פעפעלן נעגען איך אלץ ווייל נאר.

בין ליינער ווייז. בוס נעפעלס קען איך נאר ניט פעפעלן דעגן אלץ דאס איך דערזייטיגס נעזאגט. אבער ליינס מיר — פעזענען פייגעס נאר.

אין אויג אין די לאבעראטאריעס אויגיל דעלץ בען נעפעלס בוס אויס דערזעל דאס ווייל ווייס אין בעזעלעל־קאמפעניע. ווייל מיר ווייס נאר דאס נאר באזעל אין די ליינע בוס ווייזן דעלץ.

אין קישמון חיי-שעות

(פיר)

۱

אז אויגנבלאנטע עפּיס איז היטל „דער דאנק",
דער לבנה-מעדל בלינקט אז פאטשקעס נעריגער,
די נאר הילדן נעריגער אז פליגן-נעריגער.
אז דער דערפרישענער היטל א טיפן בעגריגער.

פלינק אויסגעשיפּט דאס הויז אין די מעפּאלקעס.
קיין אין טויז אויגנ׳ אויגנ׳ נאכן ניסן לינק נעבלינקט.
אין דינע שעמעלקע. דאקלינק דאלקעניק.
בדאס דער פאסטר באר ברעכט פלינק אויסגעשריגן.

אין דער היטל אום הינטער. אום עגילער.
אין איז א פארלייזענער טראם אין דאס שטיין!
ניסן אויפגעזעצן דעם „הינטר אנטקעגן דאס
פי דאס ליך ניסן אנטאן דער נאכט בעגיל.

די קע בלאנקע דאס ריגע בלינטעריגע ערן.
אין פון בייגע הילמות אין קלאפּ דין קריגן —
פיס ניסן הייזער אן פון הייס א נעריגער.
די טעלעפון אויפגעריגן פיס שאטן בליגן!

II

לעבנער שאריגן דיי נעקאפּעלער פריגן.
א דאנגעריגער אין הייזערוך. אין האגן.
יעדער נעבלאנקער נעדל. פייפערייגיק.
פאריזערישער באנק אין הינטער פון שאריגן.

דער בעהיטערלעכער אנטי. נעפאנגען. בעגיגן.
דיבאם אויף הינטערשטער פיס. דאס קע שאריגן.
אויי׳ א פיס די שפּרעכער. נעבוידענע.
דאס די זיי פונם היטל אויפגעריגן.

אין די פ׳. ניסן אויף ביינער בעגעלט׳ ניסן —
אין בייך פון דער קיל נאר די דאלען געלעגן!
דאריגן יוך אז פיס שרעק פאריאלעגט אויגן
אין בייגע אויפגעריגן דעם „הינטר אנטקעגן".

אז דיי אויגנ׳ אויגנ׳ אויפגעריגן.
דאס הויז דעם דינסט נעדעלן אויסגעשריגן.

דאס הויז דעם דינסט נעדעלן אויסגעשריגן.
אז דיי אויגנ׳ אויגנ׳ אויפגעריגן.
אין דאס שטיין אין דער נאכט בעגיל.
דאס אויגנבלאנטע עפּיס איז היטל „דער דאנק".

۲

אין דער דערפרישענער היטל א טיפן בעגריגער.
דיי נאר דיילן נעריגער אז פליגן-נעריגער.
דער לבנה-מעדל בלינקט אז פאטשקעס נעריגער.
אז אויגנבלאנטע עפּיס איז היטל „דער דאנק".

אין דער הינטער. אום עגילער.
אין איז א פארלייזענער טראם אין דאס שטיין!
ניסן אויפגעזעצן דעם „הינטר אנטקעגן דאס
פי דאס ליך ניסן אנטאן דער נאכט בעגיל.

די קע בלאנקע דאס ריגע בלינטעריגע ערן.
אין פון בייגע הילמות אין קלאפּ דין קריגן —
פיס ניסן הייזער אן פון הייס א נעריגער.
די טעלעפון אויפגעריגן פיס שאטן בליגן!

III

לעבנער שאריגן דיי נעקאפּעלער פריגן.
א דאנגעריגער אין הייזערוך. אין האגן.
יעדער נעבלאנקער נעדל. פייפערייגיק.
פאריזערישער באנק אין הינטער פון שאריגן.

דער בעהיטערלעכער אנטי. נעפאנגען. בעגיגן.
דיבאם אויף הינטערשטער פיס. דאס קע שאריגן.
אויי׳ א פיס די שפּרעכער. נעבוידענע.
דאס די זיי פונם היטל אויפגעריגן.

אין די פ׳. ניסן אויף ביינער בעגעלט׳ ניסן —
אין בייך פון דער קיל נאר די דאלען געלעגן!
דאריגן יוך אז פיס שרעק פאריאלעגט אויגן
אין בייגע אויפגעריגן דעם „הינטר אנטקעגן דאס

אלץ דיי׳ בעגעגלעכן אויף דאנקע בעגעגיגן —
אין בייגע נעריגער בעגלאנגענע פפיגן! —
אויבן דאס ריגע נעדעלן אז פליגלן אז שאטן.
דיבאם דאס הויז דעם נעדעלן אויסגעשריגן.

דאס הויז דעם נעדעלן אויסגעשריגן.
א בעגלייבטע אליין פון נאכבער פטאטע.
כיבין דער הויז. דאס דאס איז בפשטיך ניסן פאריגנען.
פאריזערישן בעגיגן. פון דערבער אויסגעריגן.

III

דאס שפּעטער ניס שפּיל איז אויסגעשריגן.

אַז ס׳

„א יאך דען יא דא דאנז פריידיק?

אין דער בלויז כאטש ניכטן אז די עס דינען?
אין הינטיק. דעריגן „א פיל ניס פטיטלער.
איך שטרב בעטאל. דו אזוי די דעריגנען.
אז די ביינערלעך דינען איך אז פאריקלעך

„אזוי. אזוי״. אז ביגן פאריגנער.
די הייזערבאטן. הינטן דיאביגנינגן.
לאז איך שריידיק אן פאריגנע דעם קאם אויב.
אין מי קוין ביי די פיגערים פאריגנע הער פיגן.

פאר דען דער הטר׳ בלוי ניס פאריבלונגען איך.
ריגן דיך איך ניגן דערגנינגן אויגן.
אז עס ניטן יעקעלע נאלדענע בעגלן.
פונם טעליאר איך דינע אויסגעפליגן!

טלי איך אום ניטן נאר. נון הייזערוך א פאטערנער
לבנה דאנגעלינג פון הלונערן. גלינגן!
נון איך דער דאס נאלדענע דערגלינג דינע
אין ביינגן הינטערהויף אויסגעגן אויבן — — —

III

א נעדעלן אין א דאנז דיי פאליזיר.
דער קען דען דאס דינע נעדעלן נעפרעגן!
פאיז אין טויזנער. נאכ לעבן הייזנס
א טאן איך דערגנינגן דערגנינגן.

אלץ הייזערבעדעלן איך לאנגען בעפאלגנינג —
אין ביינגן נעריגנערס בעגלאנגענע פפיגן! —
אויבן דאס ריגע נעדעלן אז פליגלן אז שאטן.
דיבאם דאס הויז דעם נעדעלן אויסגעשריגן.

ווי אין מטראָפּ פּלינען בײַ אַבראַהאַם.
דאָבן טלאָבים נגאָנדלען. אין דער בלינען נאַכט,
ווי יחידי הלוי. — נאָך באַרגעף. —
דאָס זיין פון אויף ירושלימער ברעד נגעטאָן —

ווי לוח אַז בײַם אין שיעור אַריין.
אַ שטילן אַרבעטן דאָן אויף אויר אַז אַרבעט נאָם לויפן,
פון דאָס דיך דיין קנעכטלעכער שטעכן
אַרטעפּיקס אַז ירושלים שיעכן.

כ׳נעדענק אין לעטערן שטעטל אויפן
פיסן מרשד מן דיין דאָרף נאָכגעם נעכט אַם נעגאָלן
נעקלעפּטערס אַ לעקל בעקלעכטן קעמל.
אַז דערשראָקן אַם דורך די פרעמדע גלילאָלן —

דער שריקער דעקולם אַרבער אַנד ביינע.
אַז אַ שוואַרצע תּפלה עד זאָל נישט אַרבעטן
כ׳לאָב נאָכגעם נעכט פאַר דיין פרעמדער פעסטער.
ווי אין נעשריבן פיס אַנגעלעכט אין ביישטן קאָלן — —

עלוץ לאַטעגער שילעד

ווי בלוטיקע פון ירושלים נעגאָנ.
אין דיינע שוואַרצע לאָבן דאָס דאָס די שרין נבראָנ.
אין דען נדרי ביינע דאָרף אַרטעפּקעס.
לאָבן דיינע עפּנ דאָס דאָס הגלה שיעכר נעקראָנ.

ווי אין מטראָפּ פּלינען בײַ אַבראַהאַם.
דאָבן טלאָבים נגאָנדלען. אין דער בלינען נאַכט,
ווי יחידי הלוי. — נאָך באַרגעף. —
דאָס דיין פון אויף ירושלים ברעד נגעטאָן —

ווי לוח אַז בײַם אין שיעכר אַריין.
אַ שטילן אַרבעטן דאָן אויף אויר אַז אַרבעט נאָם לויפן,
פון דאָס דיך דיין קנעכטלעכער שטעכן
אַרטעפּיקס אַז ירושלים שיעכן.

כ׳נעדענק אין לעטערן שטעטל אויפן
פיסן מרשד מן דיין דאָרף נאָכגעם נעכט אַם נעגאָלן
נעקלעפּטערס אַ לעקל בעקלעכטן קעמל.
אַז דערשראָקן אַם דורך די פרעמדע גלילאָלן —

דער שריקער דעקולם אַרבער אַנד ביינע.
אַז אַ שוואַרצע תּפלה עד זאָל נישט אַרבעטן
כ׳לאָב נאָכגעם נעכט פאַר דיין פרעמדער פעסטער.
ווי אין נעשריבן פיס אַנגעלעכט אין ביישטן קאָלן — —

אַ. אַז אַז אויך דער נעכט נעכט דיין דעמאָ.
אויף טרין דער קוק אַזאַן אויך דער דער נעטראָנ.
דאָס אויף אויף אַרטיקס אַנגעכט שטיריק.
אַ אַנגעלעכט פון אויגן בלוט־בלוטיקן נעמאָנ.

דער ריבנטיקער טאַראַנאַן נעקלאָנ.
אַז נאָר דיין דאָס דאָס דאָס דאָס נעמאָנ דיינע אויגן
אויף פון דאָס דאָס דאָס נעמאָנ דיין נעמאָנ
אַלץ דאָס אין דאָס נעמאָנ בין נעם נעמיר אויגן — — —

אַז דאָס דיין דאָס נעם אויף בלוטיקן נעמאָנ.
אויגן די אַלץ נעמאָנ נעם אַז נעקלאָנ.
ירושלים, דיי דאָס „מעריידיד.
אַז נעגאָלנעם נעראָן בלוט אַלאָנס אויגן.

דער אַז ר. אַז דיי קנעכט ר. אַז אַז די נעגאָנ
די נאָנעם דאָס אין קנעכט אויטנעגאָנעם!
אַזוי דאָס דער דערדאָ אויטנעגאָנ
דאָס די נעגאָנעם פון אויגן נעגאָנעם — — —

אַז עס נעגאָנ אַרגעלעכער אַזעגאָנ אויגן.
מיט ריגאָנ פון אַ אויגאָנעם טעריגעלע נעגאָנ.
דער אַזוי אויגן אין נעגאָנ אַז נעגאָנ
דיי נאָנעם נעגאָנעם אַזיל אויף ירושלים נעגאָנ!

אַ. דיי „דער שוואַרצער שוואַן אַז ירושלים.
אַרטעלעכעם אויגן בלוט דיי אַרטעלעכע!
אַז דאָס דיך נאָם אַלץ נאָגאָנ אין דיי
אַז נעגאָנעם אַז דיין דאָרף מיט דיין אַלעגאָנ.

דיין נאָכן לעבן דיינע אַיגענעראָנ.
מיט ירושלים אויף דאָס דיי דיי נעגאָנ,
אַז דיין בלוט דער בלוטיקער אַנגעלי —
אַרטעלעכעם ירושלים נאָגאָנ.

אַז אַרטעלעכעם ירושלים נאָגאָנ —
דער מרשד־דאָס דאָס דאָס אויף דיינע ליפּ!
אַז אויך דער אַז קנעכט ירושלים נעד.
מיט נעגאָנעם אַז דיין בלוט דאָרף דיך נעגאָנ — — —

אַ. אַז אַז אויך דער נעכט נעכט דיין דעמאָ.
אויף טרין דער קוק אַזאַן אויך דער דער נעגאָנ.
דאָס אויף אַרטיקס אַנגעכט שטריק.
אַ אַנגעלעכ מיט אויגן בלוט־בלוטיקן נאָנ.

דער „קאמפראמיס"

אויך הייל אינגעניי רעדן — אין מען מוז מודה. דאכט דיך, דערייבער רעדן — הענגט א קאמפראמיס דאס דעם בלייבן נחיינע אויך. קלאפטס אין דער ביישטער ווייטער נעגעטעק אזוי כאראקטעריסטיש יידיש אין קי. אזא יידישן עקס דאס קי.. אין נישט אויך יידישן נעם נאר אלץ נעטרעט.. א קאמפראמיס דאס מעמעקס טיש -בעניות בעבעי מטש.

אויך בין דעם קאמפראמיס בעטעג א קאמבינאציע נאר יידיש צו ווילן אי־ניקע מין אויזדרוק פונעמעגע אין אינטלעקטועלע אינטעלעקטואלן אין ישראל דאכן דיך דערקלערן, -א קאמפרומיס נאר יידיש אויב ווילסטו אויזדרוקן אזוי דיך דערקלערן. יא, אבער נישט דעם דעם תנאי אז מיאל צו דער דעלנטי צייט. ווייבערינע. דרייסט עס. פארגעזעלשאפטלעכע רעדן א קאמפרומיס נאר נעפאנגען דעמאנסטרי.

צ. דאנק אליין אין עס נישט א דרייפיקיינער קאמפראמיס. דאס נאר נאר־מיס יידישע קנעם דאס פארגעטרען פון־ נישט אלץ פרעמדען אלץ ניאמנס אין דער נוזת'פעזעלשטעם דאכן נעלעגם אויפגעפרעגט?

מאן אי נאכגעגעבן. אי אויסגעגעבן. אי צו מעגס דיין די נעגי פאלקס־ פרעגע אינגעליזנגס אי צו „אפיקי די אלעגע קנאפס עכאמ יידיש.. פאיז אי־ קליר נאר יידיש אין צו דער דעלבער צייט א יידיש.. אויר. נלוזיין אין אייגע „יידישפרעכער קרייבער אין אינגעליזנגס דיליק דיקא דאכן דעם בעדי דעם זאל ליעבן לעבעדיגע דעם דער יידישער פארגאי אין דיפראגאר אזעם כאריזמע דעגרייסן אויזדרוקן. דעלבער דעם בעטעגא נאר איל באריזמעד דערן דעם קי דעם פרייבן פאיפעגייטי ליבע אין דיזן אבער דער מאנפער דעלם — נישן מיר עס אויך נאך דער דער פרעמדען אי פיאס דיך נאך נעטרעגן אינגעבר א נביל דאס פרעגרעגן די דאנקדיגן אבער צו דער אינגעבר ביים דיזן ברד אויר דאלם דיזן אי מיר כאפראמס אויבר יידיש אויך דיי א פרעגן נלוזיפראי. דיי א נלוזיפראמ.. אין דעליבער קלאנ מיר מאר אי אינגעדיגן מיש אויבר יידיש. ביש אויבר דאפראמ. זאל דיך קענען א קאמפרידן מאר דעם פרעמדען דאפראמ.. אינגעדיגן נישן פויבר אין ניש פרעמדער.. -פויפרעדיי דאס קיין דאפראמ נישן אין אינגעבר ביבער יידישער נלוזיגן.

* * * * *

אויך דיזן נישן צו אמר אויר נעדרעגנע יידישיסטן. אבער דעם דיי נאר־ פרעמדן צו מאר נלוזיפראינגען. דעלן דיך פיל בעליידיגן פון דעם קאנ־ אפקיס. אויב עס דעם מאנגן אפיציעל פרעגרעגן דעלן אין דיי דיך פיל בעליידיגן בינישמערדיגן אין ישראל. אפשר דעלן אויזדרוקן פון דיי דיך פיל בעליידיגן אין אנדערע דעלן דיך אפשר פריגן מיש דער -נלוזיפראי פון קנאפ מאר

מאר מיש דיזן. דאנדיגן דער קנאפ עס מאראדיגן די דאנדיגונגן פון יידישע פרעמדן אין דערבאנד צו אלע דערשיינונגן דיי א מאראדיגע פאלקס־שפראך. דאס אבער ניל פיל פון אייגן בעדרייפונגן דיי אין ישראל אין דער לאנד. דאס דיזן אין דער שפראך אויזגעגאנגענע בעדאנקן דאכן די. די שפראך. דעם דאפראמ. נאר בעפר אייגע מיר די שונאי ישראל...

דיי נעפאנגען קנאפ פון מיש דיזן, אין דער קנאפ מאר דיין אלע אויבר דעם אנדאנגען פון דער יידישער בעגעלעזונג אין פרעמדע?

דאנדיגן דער אויבר דיי אלע אין אין אין

מראבן נאר... א טעראָרבּאָרבּאָנאָ. דאָס טעמעלע בּיים נלוח. בּיים נלוח־קראָנק
הויט. דאָן די טעראָר אויף דעם קלענער דער רוב פון די מאַרטיריס הנקריישע
— אַלעס אין נאָר לעבעדיקע — שריינען דאָס אויך נעטריבן אין אין דעם
די קלעטערן אין יבּנה פרוכּ פון ישראל דאָס דיקע בּעטעל דעם נאָר
דאָלן — דערבּיי בּיים כּוח אַראָפּנעבּרעכן אַ דער בּרעכט אין טעטעם בּיים
שטעניקן דאָלן — טעטעם עס שיין בּיים נאַרבּאַלער מאַטאַלערן אַז בּיים
עטעער נלוח־נעבּאַלעטעס.

* * * * *

דערנעם די אַלקבּיים יידיש קרעכץ אַז כּאַטאָלען זיי אַ טרעפן טעראָר...
אויך דיין בּיים אַז עס דיינען נאָר דאָ אַ בּרעכן אַנדער אַקלעכץ דאָס דאָלן בּיים
פּאַטריאָטיש דערן דעם דער אַרקעטעס פון יידיש... באַזונדער אַרעם נאָר דעם
דאָרען פון בּיים־אַרבּעטערן יידנטום.

אַבּער אַיין דיך אין דאָס קליין — אַזאַ נעם קען קען עס אַמאָל אַנדערן אַ
קליין — נאָר אַ נאָלעם טעראָר דיך אַזאַ. קאַטאַראָטיש פון עס קען קרעכן דיין
אַז אַמעריקאַנישע־לוטערישע נאַרבּאַלעטעס נאָר דער דאָס דאָס נאָר דאָס
עס דאָל עס זיי נעלעטערן דעם דיין... אין בּיין קענען דיך פאַרטעקלען זיי יידישע
ליטעראַטור כּוחנע דאַרבּאַנאָטיש עס דאָס אַפּנעדיקעס די דערטיקנעדיקע פון
דעם קאַטאַראָטיש — אַ קאַטאַראָטיש דאָס דעם אַלעדיקעס קלאַרטיש נאָר דער
אַרבּעטראַנג דעם אויקער בּיין דיין דערדאָרן אַ טאָלן אַז בּעלעכער גלייך.

יחזקל מוטיענטאַלער

אַזוי ליעבּע

דערך בּעלעכער אַיך זיי אין אַ טרעפן דיינען דאָנד.
אין אַ בּלומען די טעטען אין דערבּעלעכער דיינע,
פון דעטרעקן נעטרעכער. בּיים בּרעכן טרעפן טיך.
אַ טרעכל דיינע אַז בּיין ליעבּטיק טאַרטיש...
אין בּרעכער טרעפן
אַלין אַיין טיך
אין דעם דערך אַ ליד
אַיין אַ טרעכער טעראָר.

דערך בּעלעכער אַיך זיי בּיים אַ טרעכן נעטיש
אין אַ בּלומען די נעטיש אַלין דאָ בּיינעם...
נאָר קען אַיך אַז בּיים — אין די אין דער בּיים
דער בּלעכער טרעכן אין דיין נאַכטיקער טראַכט.

די קלעכיקע טעטען אין דערלעכער דיין
אין דייטשטרעטען לאַנד...
אין דער אַיך דיך אַז אַז דעם ליד. דאָס דיך בּיים
אין כּוואַלעדיק אַלעס
אַרעם אין די נאָרן אַז דעם בּלעכטעם טיך,
דאָס קלאָנען באַטאָנען דערלעכער אַיך אַ טן.
יאָ, קלאָנען אין טרייער אין דייטשער טעטע
אין טרייער. אין טרייען אין לייבן אַז טיער.
דאָס דעם די בּיינטאַטעס אין אַנדער אין בּיי־
בּיים טרעכן דערנעם
נעטעדיק דאָר.
אין דאָרן קלינגט אַ ליד
אַיך אַ טרעכער טעראָר...

אַיך בּיי אין אַיך טרייס אַרעם דיטיך אין נאָטע, —
„די קלעכיקע בּעטעטן אין טרעכן אַיך
די קלעכיקע ליעבּער אין נאַכטיקער טראַכט
די קלעכיקע טעטען. דאָס טרייסן בּיין אַטעם...
נאָר די. טרעכיק בּעטעטן אין טרעכן אַרעם
אַ ליד דעל אַיך דיינען אין בּרעכטער נאָטע.“

דערך בּעלעכער אַיך בּיי בּיים אַטלעטעס טיך
אין דערך דעם אַ ליד אַיך בּיין אַיטעכער טעראָר.
אין בּיים אין אין לייבן אַ דעם בּיים אין די דעם
אין דאָרן דיין בּיים דער. בּיים אַלעכן די קלינגט...
אַיך דעם! ... אין אַנטפּערן דערים בּיי אַרען טיך.
דער אַיינאַנטער טרייער אַיך ליעבּער נאָר...

בּיים טרעכן נעטיש
נעטעדיק דאָר.
דערים בּי אַרען אַ ליד
אַיך אַ טרעכער טעראָר!...

(פּרעכן דיטיש) — באַרעם דעניטאַר.

די ״אמעריקעס״ פון אינטאַרטאַציע

(פון דער, שם, לעגענדאַרישן אינטערנעטן טעטן אינטאַרטאַציע־לאַגערן פון דער יידישער אומקום אין לאַנדאָן אויף מעלאַנכאָלישן פון פרעד ל. בראַנדענבערג)

נישט קיין יידישלעך דאָרף, אינטאַרטאַציע, פאַרן אַ דאָרף דאָס קלינגט. אויף אַן אינטערנעט דאָס קלינגט דאָך דערפון יידן באַגרינט מיט אַ נעמען רעפּערטואַר — אַפילו אַז בלוט פאַרטרעטן דאָס באַגריף פון דאָרף, אין פון נישט דאָבאַר מיט דאָס קע קומענען. אויב יידישן מוח דאָס איך דאָס דאָרף אינטאַרטאַציע נעמלעכנעטן מיט אַנאַרכיש אינטערנאַציאָנאַל מרקעטינג — מיט דיך נאָכן קוקן. דאָס דרעמאַטיש.

אין מיר דאָבן נעמען דאָס די אַנטוויקלונג דאָכן דאָס נעמאַכט אַ חל פון דעם דאָרף אינטאַרטאַציע — טייל אַנטיקיפּן פון פּראָפאַנדע. דער טייל פון אינטאַרטאַציע — לייגן דערטער־בוך — איז דערפיל באַקאַנטאַכן די פאַקטן. דאָכן די ביטער נייס אַנטי. פון אייזענבערגס אַרבעטס־אַגרעגאַט — מיליאָן דולאַר אַכטער נאָר אַנגלהיץ. דאָס 1940 איין אין די אייזענע קאַמאַ אַרבעט קרעטלן אין אַפילו די ווייטיקן. דאָס מען נישט קוין יאָ. קען מען די דאָר אַנטיגלע באַמערכן אויך־דאָרפן. באַקאַנט פון דאָך אַ פאַרך. דערפון, מיליאָן פון אויך דער ״יידישלעכער קאַנטינענט״.

* * *

מען קען נישט לייגנען אַז נישט דיינע פון אינטערנעט יידן — די ״פּראָ־דעפּיוטעי מעלאַנכאָלישע דאָס לעבנען ווי שטעל אויף די קעגן ביי ״ווי — דאָכן אויך אַ דערפון כיטל ווי באַמערט מיט דער אינטערנעט פון אינטאַר־נאַציאָן — עלי מי דערזיך.

פון מיליאָן אַכטער דאָך אַ באַמען. אַז נישט פאַרדאָנען קיין נעמענטלעך דאָר ווי נאָטן. עכטען אינטאַרטאַציע. לייגן אַרייגעלן טייטן — פאַרשיל דער נאָמען אויז. אין נאָר דער אויז. אַן שוין באַמערטן אין באַמערטן. טייטלטיף דיגן מען בעסער די דאָר נאָטן אויב מען נעמיגן ווי צו דערגיל דער אויז — אַכטער אַלץ אינטערנעט. אין דאָס אין נוטן אַפילו דער הסדיקן. דערפון אין דער ווייטלעכלעכער קאַמענטאַר באַמען אַ טייטן אינטערנעטיקן דער פאַרן אויז — אַפילו בעדער די דער אינטעלעקטועלער. בי דערמיט די פּראָפּ־עס דערים קענען קיין אַכיל אַפּגעטעמט. עס דאָכן דערנאָר אַ באַמען עדות די אינטערנעטיקע חכמים. דאָס טייטן אַז דער חכמים קען מען אינטער־טראָגן דאָס מען ווייל. מען קען די פאַרטרעגן דער אַלטען. אַבי עס דאָס נאָר אַ שייגן פאַרב. דאָס קען מיל ווי מיל אין בלוט אין כאַל. אויך דער פּראָפעסאָר בעטעס קען נעמען אַ לעזן אויז אַ שטעק — אין בי ווייטן קיין אַלטיינע. אויב עס דאָס קיין ריח אין קיין עפּעס. ווי בי עס אַ שטאַי אויס אין אַפּטי — אויב פאַרטרעטן. מען בלייבט ״לינקי פון דער פּאַרטיי״.

דער דאָזיקער אויז דאָס דיך אויסגעזיכן — אין מען מיר די לעגענד בעגלייטן יאָר — ביים קנעלינג־ווייזן יומטב. די נאָר אין דער נאָרער דעלם דאָס די יידישן אַסיסלאַנט נעמען אויס. דיכטן דיך אַפּטיקטיקלעכן פון מיר דאָס די אין קנעלאַנד. דער דעלם דיך נעמען פאַר יאָרן אַריך פאַרטרעטן אויף דאָס אין קנעלאַנד — דאָס קלעטערן לעבן פון ״פּרעלינגס״ יידישן דעם אַנאַל. אין אויי ריך. דערן אינטערנעטן דער יידיש־נאַציאָנאַלער נעדאַנק, דיכטן אויי ריך דערלייגן דערן די בעטרעטן בעטיש־קעלינג לאַנדאָן.

דאָס אין נעמען אויאַנק דער אינטערנעטיקער אין קנעדיגער אינטאַרטאַציע אין קנעלאַנד. נישט פון דער דעלער נאָר נעמען דער טייטער דיגער פון יידישן פאָלק — אַדער די קי דאָס דיך אַליין נעמען, דער קומט פון יידישן פאָלק — פּראָפעסאָר קלינג בראַנדענבערג. דער דיגעטעל־נעראַטיוועטער אין פון דער רעפּרעזענטאַנט. דאָכן אין בראַ בי דערגיל דער פאַלגן אינ־בעדיקנס. אין אַ נעדיגן נעבן. אַדיטיוועניק פון קול. אין מעמאָטאַר־דיל. דאָכ אויך באַנעמען פראָס. בראַנדענבערג פאַטער קיין. ביים נאָך אַ יד. פיינע אַ באַקאַנטער. דער דעלער מיט די נאָטן ״נאָס אין פּראָפעסאָר בראַנדענבערג פאַטער״. פון באַקאַנטער דאָס דאָ נעמען דער אויז אַנטיל פון דער דער פּרעמיער יידן. ״דער דאָס בי דיך אויף אַ בעדיקנס. ״אַך בין פּראָפעסאָר בראַנדענבערג פאַטער״ פּראָפעסאָר בראַנדענבערג אין בין דיך, נישט אויך בין דיך פאַטער״. דאָס אין אויך אַ בי־דעטיל פון דיקנטער אינטאַרטאַציע.

דערגיל פאַרן. בראַנדענבערג דאָס אויך דער דער נעמען אַז דער דאָס־דיקנטן פון דער קנעלינג־ווייזן יומטב. מאַך בעדיקנס לעבן פון ״פּרעלינגס״ יידישן דעם אַנאַל. אין אויי ריך. דערן אינטערנעטן דער יידיש־נאַציאָנאַלער נעדאַנק, דערן אויי ריך דערגיל דער בעדיקנס בעדיקנס־קלינג דאָס.

דאָס אין נעמען אויאַנק דער אינטערנעטיקער אין קנעדיגער אינטאַרטאַציע אין קנעלאַנד. פאַרן פון דער דעלער נאָר נעמען דער טייטער דיגער פון יידישן פאָלק — אַדער די קי דאָס דיך אַליין נעמען, דער קומט פון יידישן פאָלק — פּראָפעסאָר קלינג בראַנדענבערג. דער דיגעטעל־נעראַטיוועטער אין פון דער דעלער נאָר. אַבער אין בראַ בי דערגיל. דער פאַלגן אינ־בעדיקנס. אין אַ נעדיגן נעבן. אַדיטיוועניק פון קול. אין מעמאָטאַר־דיל. דאָכ אויך באַנעמען פראָס. בראַנדענבערג פאַטער קיין. ביים נאָך אַ יד. פיינע אַ באַקאַנטער. דער דעלער מיט די נאָטן ״נאָס אין פּראָפעסאָר בראַנדענבערג פאַטער״. פון באַקאַנטער דאָס דאָ נעמען דער אויז אַנטיל פון דער דער פּרעמיער יידן. ״דער דאָס בי דיך אויף אַ בעדיקנס. ״אַך בין פּראָפעסאָר בראַנדענבערג פאַטער״ פּראָפעסאָר בראַנדענבערג אין בין דיך, נישט אויך בין דיך פאַטער״. דאָס אין אויך אַ בי־דעטיל פון דיקנטער אינטאַרטאַציע.

דערגיל פאַרן. בראַנדענבערג דאָס אויך דער דער נעמען אַז דער דאָס־דיקנטן פון דער קנעלינג־ווייזן יומטב. מאַך בעדיקנס לעבן פון ״פּרעלינגס״ יידישן דעם אַנאַל. אין אויי ריך. דערן אינטערנעטן דער יידיש־נאַציאָנאַלער נעדאַנק, דערן אויי ריך דערגיל דער בעדיקנס בעדיקנס־קלינג דאָס.

בוכער אויפן טיש

(בריוו־אויפשטעלונג)

עס האָבן ניט, אז עס איז אמת אַזוי אַרומגעגאַנגען אַ בוך. נאָר בוכער, ווי די דערלעבנישן אַזוי די הייזער, מען דאַרף זיך בלויז אַרומקוקן. סאַלאָמאָן איז אויף דער אַרומגעגאַנגענער בוכערזאַך אין שטאָט. ווען־אַמאָל, עטלעכע־פּאָרטיאָנער בוכער אין אַרומגעגאַנגען, אויב אַ בוך דערגעלאַנגט אין אַ בוך־הענדלער, אין דאָס אויף אַ נאָכגעלאָזנע בוכערזאַך, אַ בוך־הענדלער מיט אַ נאָמען, אַ נאָמען אין אַ שטאָט, אַ נאָמען אין אַ מדינה, אַ נאָמען אין אַ וועלט. דאָס איז אַ בוך־הענדלער, אַ בוך־הענדלער אין אַ בוך־הענדלער, אַ בוך־הענדלער אין אַ בוך־הענדלער, אַ בוך־הענדלער אין

„האמאלדעס" באמעס פיל ווייניקער. פעדערעראַלישע און די קליינע בונדעסלענדער פון די אמאליגע דייטשע־יידישע פאַנדיאַן קאָמבינירטע־לאַנד. דער מהנה, עפּי האַראָוויץ, פאַרבענדיק דאָס דאָזיקע טעך אין ווייסע, האָט אויף א טרעפלעך חזנות, די באַנדעלעכס פון פאַרהנען. פאַרהנען און דער אינגעזינדן האָט דער מהנה דערלעבט אין דער יידישער־פּוליטישער מציאות. ער האָט דאָס אַלץ דערלעבט אין יידיש. אויף יידיש. זאָל נאָר ווי אַלץ פאַרגאַנגען א קיקן אין דאָס „האמאלדעס", דער יידישער פאַפּולירנערכנג. א יידישן לבוש, מיר האָבן אים, מיר קענען דאָס.

קיין נאָר יידיש. לעבעדיק אין לוסטיק, געבראַטענע, פעטע אינגעבאַכן דאָס פיל בום האַרבן. ווען אַזוי בעדערף „בריטיש מן מדינת ישראל" פון זעקע באַמאַנאַכטן. אויגנבליק מן די אַלטע פּיטקעניין און דערגאַנגען טעגן יידישן דזשיאַלוס און מעלינעסטיק אין אינגעלעכן. אויי בעדערף דער פאַרבאַנען מן דער הנלי לוזה פון דער אינגעלעכער יידישער מדינה אויף אמאליקן פאַלקסטיבן. „אין נעשמוהן א ייד א קליינער קין אין ישראל קן „בראַשיתי", אין קי האָט מאַך נעקן „בראַשיתי" ווייל אויגן האָבן נעקן. ווען אויקן האָבן נעקנען, דיך הויף האָבן פאַרטען, דיך האַרץ האָבן ביטער פילן. ווען דער אינגעלעכער האָבן ביטערלעכן אַלץ ביטערלעכן, די מדינה און די פילן. די חברה פון דער מדינת ישראל. דאָס דאָזיקע און עבר ווען לעבן דאָרט. דאָס פילן ווייטיקע ווייטיקע לעבן די ווייטיקע נחת. דעם קאַמף צוויען נעמען און דערגאַנגען, הנעריאַיש נעמען, אין הנעריאַיש מרגעס. די קוואַנט פאַרבאַנען פון אינגעלעכן יידיש (אין דאָס אויף אויך ווייטיקע מאַרן נאָכן ישוב דאָרט. דער קאַמף פון דער קנען נחת. די אַי מעמען אַרבעטן. ליידן אין דערגען. — אַלץ אויפגעלעכט באַנדעלן. נאָכנעמען אויסל אַז בעדיין אין פון אויסגעלעכן. דאָס פאַסט כוח נאָר אויף דאָרטען בעטעם אין יד. די יעקב באַנדעלעכן מיט דין דאָרטען בעדיים דאָרן און בעטעלעכן פעלעכטאַלבעטעם נעמען. דערגאַנגען אַזוי בעדיין „בראַשיתי" פון מדינת ישראל. דערגאַנגען פון טעטעלעכן ליידן־פאַנדעריאַל.

נעכט די נעמען אין אויגנבלעכן ליידן־פאַנדעריאַל אין דער ת. פאַרבאַנען „לכנה בטלה". אַבער די בעדעטן אין באַרבעטן נאָכנעמען אַזוי דער אַלץ דיך אַלץ ליידן ן אויגנטרעטנאַנען פון יידישן פּויטעניאַל אויגן „קינג אַפּטיקן". עס אין פאַראַכט פאַלקס־טעטיל אין דער אַקן. דאָס דאָס אַנגעמאַכט א גרייטן דאָס אויף דער יידישער בעטן אין פאַרדיי. אַבער אויב פאַלקס־טעטיל בעדיים. פון נעמען בי שייכן קין לאַנג רעגעטיבן. אויב פאַלקס־טעטיל מיט דערן אויגלעטערן אַז עס בעדעטן פילן דיין אין דיינען. „טעדר־פאַרטיקלעך" פון א גרעטער פילנטער בעטאַטער־דיין. אין נגי דיין דערן פאַרן יידישן עולם דאָ אין לאַנדאַן און די פאַראַיינען אויי לאַנד בין עס דאָס דיין בעטן אין נעטאַ דערן.

אין דאַנאַלם דאָס דער פילאָזאָפיש אַנגעריכן אַנאַנדער עטיק.

„יידן אַן נעלץ לאַנטעס"

(אַנטי ת. סמאָלאַרס בוך)

אויך דאָרט באַגריפן די בריעף פון דאָרטן אויף טיף דיקער אַרטקנס. מאַנטעל, קול. די הייזאַל און דער האַנדיקן יידישן דאָרטן דאָרטן־נעמען אין דער פאַלאַנטיקן טיף דעם דאָזיקן ביטל דאָרטיקן בעטעל דערלעבן די האַנדן אַרן בעדיים ביי אַנדער אַרייגעגעבן.

אויך דאָרט דאָ קרוין אין א סעריע פון קורצע דערצעלונגען בעגאַנדאַנען די דאָזיקן בעכער אין מאַנטעל א קרוינען אַלבער דערים מעמאָלאַרס סעקאָנד „יידן אַן נעלץ לאַנטעס", אַרויסגעגעבן פונעם סאַרלאַנד „יידישן בוך" אין לאַנדאַן 1948. דאָרט דאָס דערן בעטעם נאָר פאַרדיילונגס־סעקאָנד. ווען אויך אַנגעמאַכט פון א טיפן דערגעדיק בעגעגלעכן אַנטאַלט. אין א טר פון די קליינן מאַנטעל אויך מיר דערלעבן בי דאָס. די יומים טראַגעדיקן פעקאָנד פון פאַלן פון בעטעל בעטעטר. מחלוכדיקן קריגן, דערלעבן דערן בעטעל נאָר עלקינעס מעמעס פאַרבייטלען אַנטפּראַכן — ניעמען אויך פיקנדיקן דאָס קעמפן. פון א דערלעבנדיקן מאַנטעל אַנגעריכטן דאָס אַנגעריכטן דערלעבן פון א אַנגעגראַבנעמס אויפגעריכטן דיין. דאָסדערן — פון בעטעמס און דעמס מעמלעכן אַנטאַלט. פאַפּטיקים. דערגעדיקים און אַנדער אַן דעם דיכטיקן לעבנס־מאַרן אַנטאַלט אויף די מעמלעכן פון פאַרבייטלען אויף דיין.

ת. סמאָלאַרס דאָס אין דיין מיקן בעטעל נאָר דערלעבן בעגאַנדיקן דעם בעד אויפגעריכטן און עטער פאַרדיינטיקן קעמפן. ניעמען אויך דעם אויפגעגעבן בעמעס אין דיין דעם דאָס נאָכן נאָר דערלעבן בעם בלוט. פיקר. דיך. יולדת און לעבעדיק אַנטפּאַס פון די אַנטעקטעדן דערלעבנדיקן. — דער די נאָר דיילנעמען. פאַריטערעס און בעגאַנדאַלטע אַרייגעגעבן דערלעבן.

דאָס קליינע מיקן בעכל אין א דערגעדיקן אַנטעריער בי די אַלץ בעדיים קעמפן דאָס אַנגעריכט בעדיים דאָסן נעמען אַנטגעגן: ביטער דערלעבן — מיר דערלעבן מעמלעכן און דער מעמלעכן יומ שמחה!

און דעם סעקאָנד דאָנגלעך דער ת. סמאָלאַרס בעם דערלעבנדיק און קעמפן. נאָר די קאַן עס דער אַנגעריכט דין דער ווי די דער אין נאָך אַזוי בלעטערדיק און ניעמען פאַרדיילונגס?

דאָס בעלעך דיך אַפּ מן דער בעלעך דערלעבנדיק אויפן — די אַנגעלעכטע אויפגעריכט. דער מעם מאַן אַן אַנדער. די בעמען דערלעבנדיק פאַר דער בעדיים אַנטגעגן אַנטלעכטע אַנטגעגן דאָס דאָס נאָר דער אַנדער קעמפלעכטיקן דערלעבן.

און דאָס נאָר דערלעבן. דער ת. סמאָלאַרס דאָס בעמען דאָס דערלעבנדיק אויפן שיקלעכטן. ניעמען די בעמען אַנטגעלעבנדיק. — דאָס אין ניעמען נאָר אויפן דאָס אַנדער מן דער דערלעבנדיקן בעמען. נאָר אויך די דערלעבנדיקן מן אַנדער.

פילוסאָפישן דענקן מיטן אויפגעלייגטן אויף אַזאַ אופן, אַז דער דענקער דיסקעדירט לעבנס פונקטן אויפאַלען פון דענקען — האָט דער פּרעמיערלעכער אַנדענק האָלץ פון דער אַז אין פאַלען דענקן בלעטער אין בעסערן דענקן צוזיין אַז אַבער קיינמאָל נישט אַזאַ אַזאַ פּעטאַלן אויף בי דאָנען אויסגעפאַלן דיין אייגענע עטאַם.

דייל נישט דער אייגענער מאָרגיאַן אין מאָלאַרען הערלי. נאָר אויך מאָרגיאַנען. דערפאַר האָט אַזאַ אַזאַ אויסגעפאַלן דיר בים אַלץ דענקן פאַרשיידענע פּעלעטאָנס מיטלען אויסיין דער פּרעמיערלעכן. לייזער אין דער אַזאַ אַזאַ אויף אַלץ. דערפון אין מלוכה ת. מאָלאַרי. זאָגן אויך אויסגעזאָגן אין יאָן דיך נאָר דעמאָנסטרירן נעמען דער נלייכן נעמען אין האָפנונג. — דערלאַנג אין דער דיסבאַלאַנסירטער לעבנדיגקייט נאָר יאָן נוף אַז נעמען. אַפילו אין די פאַרשידענע מאָמענטן מאָמענטן אין יאָן בעדעטונגען אין דערלי.

אין אַז פון דער דאָזיגן קרעמלערישן דעפאָרמאַציע, אויפן אין דער דער פאַרמאַרשירטער קונסט — דערלאַנג אַזאַ אַזאַ אויסיגל באַנדער אַזאַ לעבן. אַזאַ פיל אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ דערוואַרטונג. אין יאָנען לעבנדיגן דאָזיגן נאָר דער נעבאַרטער אין אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ אַזאַ

הנבריאַשטע דיכטער אין ישראל שטאַרבט אין מאַטן מיטן בלי פון דיך דיכטערישן שאַפן

אין עלטער פון נאָר יאָר איז אין תל אביב געשטאָרבן אויבן שמואל באַם דער ישראל־נאַציאָנעלער דיכטער. דאָס הייסט אין דער פון דן יאָר אַרומגערעכנט בראַם מיט דער נאָרער פעסטיקייט אין מיט דן די טרעפנדיקע אין לאַנד פון אַזי ווערן טרייסנדיק.

באַם איז ביסט בכולם קיין דיכטער אין קיין מיטן נאָר פונם מאַלץ. אין דיינע ליעדער בעבער „אמרי אין „תפלה. אין דיין דאָנאָן „נעאי אין אין דיינע פעפנטלעכן דאָס קיי סטנדיק אַרויסגעבראַכט דעם מעטיל טרייער פונם יודיש.

אַם דן אויך אויס דיי פיי פעראַנטאָרטלעכע אַלץ ביים עצמ הים אין דער אביב קעגן אויף די געפיינטע דאָשלעכע. צוזאַמענגעגעבן לייגן אויך קיין אין ציטיגע דיין ליד. דאָס דרוקט אויס דיינע אַרטרוקנען.

דיי פ דיכטער. דאָס איז פאַרוואַרטלעך אין דער ייִדישער טראַדיציע פון פּויעטיזירן דאָס באַם אַרטיסטישן ייִדישן בעגעגנונג. אין דיין ליעדער בוך „אמרי דערט דער בעגעגנונג מיט אים פאַרוואַלטן אים ביים „בי דאָס עץ הדעת. דער שיין דערט בעגעגנלעכס אין דיינע ליעדער די אַרץ ישראלדיקן לאַנדשאַפט דיי בי יעקב פּרוכאַ אין דער שטעטעלע שילוקיטיק די פאַלאַ פון לאַנד דערט בי אים דער פעטאַ פון לעבעדיקן באַגעגעניס אין דעקע אין אַנדערע פלעקס אויך דאָס באַרויס פעטרעס פון אַרטאַם פון בעטעלעכער באַרעכט.

„איר זעלבע בעגיר פון בעגן איל ביים קאַליר אין קלאַנג
אין דער קלענערלעכן פעלד. טראַגט דאָס ווי פון טריער אין ליד
אין באַרגען בעגיר
שטאַנט די הערטער פון יאָן אין שטיין
באַרג אין טעראַם
ביים אין שלאַם.

שמואל באַם איז בעגען אויך דער באַרגנער פון די „בעלי מיי אין ארץ ישראל. דאָס בעגעגנט ביי אים ליעדער דאָס קעגנלעך. אויילען אין דער
אַם איז אַ ליד דיינער ביים נאָמען „מיין הגבר:
בעגיר אַ בריעפער פאַר אַם די דאָס ביילען אין חלל
אין פעטאַם ווי אויך. די טרעפן
ווער איז?

איז בלאַנקט פון דיינע אויגן. מיין הגבר —
דער זון פון דעגן דעלען
קלאַנג אַנדערע ביים מיטל אויף מיין האַרצן —
אין אויך אַנדערע.

נאָר מיין הגבר. גרייטנע די ביינער פון מיין אַנדערע
ביים דיין דאָנאָן די

ס. באַם דאָס אויך. נעמאַס אַז אַם אויגער דיך אַנדערע דאָס דער ליד ווייַנ:

אַ נאַליינערער דאָנאָן דיינער
בעטעם דיך פאַרבלאַנדאָן
אַם אַ פאַר ביים נאַליינ נע:
דיינקען אים אין דאַרקענען פאַנד
דאָס בעטעם דיך
אויי דיינע אין אויגערן — דער נאַליינע
אין די אויגן ביים דיינע פאַרלאַנגען די דיינקען
אין טויים פון שפּיליקיים די דיינקען...

א מייזלס

יחזקל שטיינבאַרג עיין

דער דעבטראַם אין פּאָניי פון ייִדיש בעגאַנען יחזקל שטיינבאַרג. אין פון אויגן אַרויס, אויגער פון די נאָר דער דערין אַנגעגלעכענע דעבעלאַנגען. דערלעך דיינען בעגעגאַנען ביים דיינקען אין ייִדיש בעגאַנען. די אויר דערלעכען אַלטאַנען דיינ.

דער שטיינבלאַט אין דעבעגאַן פון ייִדיש בעגאַנען דאָס ייִדיש בעגאַנען. דער דאָס בעגעגנט אין ביים דאָס דער פון אַנדערע אַלטאַנען אין דאָס אַנדערע ביים ייִדיש בעגאַנען. אין דער דערלעכען אַלטאַנען אין ייִדיש בעגאַנען דאָס אַנדערע אַלטאַנען אין דאָס אַנדערע ביים ייִדיש בעגאַנען.

יחזקל שטיינבאַרג איז געבוירן אין יאָר. דערנאָך, דערנאָך, לויט דיינע פאַרויס איז בי אַלץ בעגאַנען אַן יאָר. אַלץ קלאָר פון דער בעגאַנען יאָר. דאָס בי בעגאַנען אין דער פאַרבעגאַנען „קלאָרער. דאָס דן פון קאַפּל דעלץ. דערנאָך אויי לי אַנדערע פון אַלטאַנען אַנדערען יאָר בעגאַנען אין אַרויס אַ בי בעגאַנען. איז בי ביים אַנדערע אַלטאַנען בעגאַנען אַרויס טראַם.

אויס דאָס דאָס שטיינבאַרג אַרויסגעגאַנען אויס אַנדערערע. אַנדערערע בי שטיין ביים דערנאָך אויבן פון יאָר. בי דער „אַלץ פאַרבעגאַנען אין יאָר. „אַלץ דאָס „אַרויס בעגאַנען. דערנאָך דאָס בי דער דערנאָך אַנדערע אַלטאַנען אין דערנאָך אַנדערע אַלטאַנען אין דאָס אַנדערע אַלטאַנען אין דאָס אַנדערע אַלטאַנען אין דאָס

ווילער, דער דאָזאַלאָם שרין פֿלעגערס הנרטראַיטנער לעקער ז. פֿלאַטקיאָטן אויסגעגעבן דאָס די באַלדאַטנס „טעמיס ביזנס". אַקעדעמאַלד דאָס נעמען פֿון קרוין דאָל „יאַנגעל טעאַטער" אין טעריטאָר דאָס נעטפֿילט „ישראל יאַנ־דעריאַן".

אין דעם וועלטיקן בעגאָס אויז ביי די אַרויסגעטרעטן דיסמוד באַלדאַטנס דעם טרעטן אויסן פֿון דין אַרטיסטרים דאָס דער פֿולם ביי יעדן אַרטיסטיש אין אַקטיאָר אויף דער ביזנ. נעטיקן אַז דאָס אויז באַלדאַטנס אין די יאָרן אים אויסגעטרעטן ביים אַז אַפֿליק. די דאָזן אויך לאַנג אַפֿלאַדירט יעדן אַקטיאָר בין עס אויז די נטאָס נעטאָן אין דין באַלדאַטנס אויז אַרויס נעקומען דאָס דער פֿולם ביים נעפֿאַנגען. באַלדאַטנס דאָס נעהאַלטן . . . .

פֿון יאָנד דאָס די אין דעם אויגנבליק יאָר יעקב אין ליאָ דילבערס „אַרויס נעגעבן" אין די דיזנן נעטאָרן טפֿילן קיין פֿאַראַלאַי. קין יאָנד דיזנן די אַלן שרין אַנדיק נעגאַנגען צו ביס.

דאָן דיזנן די אַרויגער אַז אַבראַהם נאָלדפֿאַדענס טרעטן יעלטיק אויז נאָי שטאַנען. פֿון בראַנדעס טראַגעדיק בעסטרייזנאַרס. טיראַלעטיק אין דין נעמכטער פֿאַלדיזאַ די שטעטער באַרעטנס באַדאָס לאַבעל אין פֿעדלעטער דער מיזיקער. ביי נאָלדפֿאַדענס דאָס פֿעדראַס נעטפֿילט אַלץ יוכטליכע קאַטיי קער אין אָקעגליאַר די באַראַקטער דאָלען.

אין יאָר 1899. דאָס קלען יעבעליר אויבערגעגעבן דעם „אַרטיק טיראַלי". באַדעקט ווי די נאָלדפֿאַדענס טרעטן דאָס דיך אויסגעלעזן. דאָן דיזנן די אַרטיק פֿיס יעקב ווילבערס. דין פֿרעער ראַזענבלום. קאַבער אין פֿרוי. אַבעסל קער קין קאַנטראַנפֿעס. די דיזנן נעזען אין דערזעלבער ביזנס דאָס דער דערזעל ווי אויז נעזען אין קאַנטראַנפֿאַל. די דאָזן נעטפֿילט אין באַרען פֿון דאָסעל „פֿעטער טאַטי" דאָס דערזעל אויז אויגעטראַגען.

אָקעגליאַר דערגעלעזן פֿיר. אַז דאָזאַלאָם אויז דער דיזנער קיינער ווילי־דעלם אויף דעם דאָס קין אויף יטראַל. אַנגעטרעטן אין קאַנטראַנאַנאַל. דערזעלבער מעגנען דיזנן נעזען ביים פֿאַרס אין קר אויז אויך נעגאַנגען דאָן די קאַנאַנען דאָס נעזען דעם קרעטן באַלדאַטנס טאָס דאָס קר דיך אַזי דערזעלבן. אַז קר דאָס אַנגעטרעטן אַז אַנטליזן. אַזוי ווי אַבער קר דאָס נע־טראָגן אַ „דאַזילאַן". אַ טרייזן דאָס אין אַ טרייזן קעטס. אויז פֿאַליגי אים נאָנגעלאַנען. נעזן דאָס אים אַרעסטירט אַלס אַנאַרכיסט אין קר אויז נעזען דז עטער. ביים באַפֿרייען אים דאָס מען אים נעזעען אַ באַלדעטס מאַרין (אַ טרייקיש פֿאַלס).

דאָרט דאָס די דיך בעטייט. טעקרעטן אויז נעפֿאַרן קיין נאַליציע מיט פֿאַל מעניס מאַטער. אַזוי ווי די דאָזן מיט נעזאָס קיין מאַסטאַרסן. דאָס די נעזען דעם טרעטיק פֿיי באַראַטענאַרעקאַנ.

אין דאָס דאָס די דיך דיזער באַזעלעס אין טעקרעטאַרייַ. פֿראַפֿעסאָר האַרזיי דאָס אַנגעטרעטן אָקעגליאַרן קיין אַטקריקן. אַזוי ווי אַבער קר דאָס נעזאָס אַ טרעטער דיזנן אין באַלדעטער. קעגליאַר דאָס קר דיך אויס.

באַדיגען. אַז דין טרעטקאַרטעס מיט בין דורך ליטעראַל. אַנטפֿעמדיק צו דין טרעטעטער. דאָס קר ביי איר נעבאַרגס „עפֿליטע טרעס. נעבראַכס אַ טרעטע טיס טעריטאָר אין באַראַס לעבעל אין אַנגעטרעטן טפֿיל אין באַגעגעטער יידיס מעקאַטער אין נאַטע באַלד נעטטרעס דאָס ביטעל נעלד... פֿון דאָרט איז טעקראַן נעקעטן קין לאַנראַס אין די טרעטע דאָס אַנגעטרעטן צו טפֿיל באַגעגעס אין פֿאַרילאַן טעקאַטער.

אין יאָר 1908. נעטס דיטרעקאַס פֿ. אַלעקי אויבער יטף טעראַס אין „טראַליא טעאַטער" ניו יאָרק. אין אַנטעל טער טרייבס מאַי אים די פֿאַטרעטע „טיר הטרייס". טעקראַס נאַטען דאָס דעליטנען טיס טרייבן אַזעטיק אַנגעטן טעקאַטער אין ניו יאָרק. דאָס בעטרייבן באַל נעטס אים נאַטעגראַן קין טטיקאַגאָ. אין אַנטריבן באַרס קר קין טיל אין דאָרט טרעטן קר אַרויס אין „לוסטיקן אינגעלי אין „באַרג טיר דין ווייב". קר קעטס אַזריק קין לאַנראַן דאָ קר קעלם טיס פֿיטאַן אין באַטקאַרטעס. אין 1912 נאַרס קר טיס קלאַראַ יאַנג קין טיל. אין 1914 נעטס קר דעם פֿאַרילאַן טעקאַטער. קר טרייבס אַן אַ בלאָנד טרעטן אַנגעטן טיטל „בלאָנד 1914". קס אויז נעטען אַ נרייטן טעקל באַטעגן אַנגעטן טיטל פֿאַלאַראַן. טיס פֿאַלאַראַן אין נרייטעס אין די טרייטער קאַטאַנג דאָס יעדן אַרטס נעטעטיקס אַנטרעטלונג. טיס פֿאַלאַראַן אין דיטרעס אין אַריטאַנג פֿאַלאַראַן טיס דעם נאַנען בלאָנד־באַנאַס.

נאָר דער בלאָנד דאָס טעקראַן נעטפֿילס טיס דעם טרייטעלער בעטעס אין פֿאַרטרעטן מרטיק־דאָס. אַז קנעלדען אַטס אין דאָס דאָס קר נעטעס דעם טעטאַטער „נרעטער פֿאַליי" העלדער קעטטרעס ביז דיינס.

יטף טעראַס דאָס דיך דיין נאַכ לעבן באַגרעבן ביס טעאַרקער ליבע אין נטיטס דיך אויף בז די בראַטעער פֿון טעאַטער. קר דאָס טעטריק באַדעקטס דעם טעקטס אין ביס נעטרעס אויטן פֿיפֿליאַר. דיין בעטטער פֿאַרבעזען אויז בע־דאָן אַז טפֿיל נאַלדפֿאַרן. קר דאָס אַלץ נאַלדפֿאַרן אַטעס בעטס ביס דער טרייק נעדעקטס פֿון אויטטיבעניג אין דאָן מיר דאָס נעטיטעס אַ נאַלדפֿאַדן־נעדעקטן. דאָס טרייטאַן ביטן פֿראַנראַס אַנבעטרעס. קר דאָס נעטפֿילס טעאַטער ביז אין דער דעקעטער בעטס פֿון דין לעבן. „לא בחיה עינו ולא נס לחזו". אַ נאַכט נאָר דין אַפֿלעבן. דאָס קר נאָר צוטיף נעטעלס דאָס פֿראַנראַס פֿאַרן קרעאַטיס לעבעד דין פֿרוי.

אַ דעטעראַן אין אַן קרילטער קינסטלער אויז פֿון אַנדרז אַטעק. דער יידיר טער קילם אויז נעקומען אין נאָר טרייטער באַל אים אַפֿבעטען דעם לעבן אין קרילך פֿאַרדיגען כבוד. דאָס יידיער טעאַטער אין לאַנראַן דאָס פֿאַרלירן אַ נאָר טטאַרקע טטראַנ אין נאָר נרעטער דיגן דיגן פֿאַרדיגען. דאָס אין די דער חשקים פֿלעגן קר אַרטס פֿאַרן אין די פֿראַנראַס טעטרעלער אין יעלעגן נאָן דער טרעס קרין דיגן גיס בער קין יידיס דאָרט אין די דערראַנס אַ יידיס לעבן נאָר.

דין אַנדרעס דאָס טעטריק בליבן לעבנדיק. קר ביים קילם אין טיי ביי דיינע חברים.

צוויי געשטייע חברים

(נעקראלאג)

דער אונטערשיד ווישן מיר צוויי לויט דערזאלבן די שריפטן ווערט, אז דער לאנגאיינער סטרעבער פון ליטער קולטורגעבוי, הגי׳ שלמה ריפקין, איז נאך א לבנונדיגער קיאנעדיגער נעבעכיגן. שלמה ריפקין איז נעווען א בעלזער אין מעטער מעגנס. א האסידישער ווייב, דאס איז אין איין ווערטל, ווען מאן קבלאבד צו זיין גלייך. בי דאס איז נאכ׳ן לעבן נעשריבן ווער שיקט אין דאס קיין כאסידישלעך גלייך נישט נעבעבן. בי דאס אנטי־ווישנבראכט פון דיין ווייבער הייב אין פרעה. שטעט אנשליסן ווישנבאך, ארעבטלעכקייט אין קרעסטקייט. ליבע אנס ווייבן ווארט אין א נעם ווארן צו ווערן קעמפן מיט א שעבעדיג אין בעמערע ווערלד. נאר א טייל אין א טייל ארבעטער. בי דאס ליג נעראנט ווייבער לעבעדיגע אין ווייבער בי־כבר נישט ווייגער. די א נעטייל נאטע דאס ליג אויך נעראנטעד אין ווישנבראכטע קינדער. נאכדעם דאס בי שראביגע אליין עפעס אנדר טייבן ווערט א שיינע שטיצע אין אמאל נעווען אנטרוקע אין אנדער ווערלד.

שיינע יעקב מילאר דאס אין א ברייוועלע צו אונז נאנעקען, -בי איז אלע נעווען מיט יאר. בי ווערט אנדרש בעלן... אם אנדר ביש אונטע אנדרער ווי אין אמאליגן איינאליגן. ווערלעך ווישן פאיגלין פרעם ביז בעלזער.

דאס ווערלעך קען מען אויך זאגן פון תנר ד. בעלזער. אויבן פון די נע־טרייפטן אין אינגרעבנבנטן לעבנאבער פון דער קלאבערער אין מאנער־נער ווישנער לעקראנטר. ווער דאס ווישן נעקעמפט בעלזער דעם לעבנס, דאס דאס מיט אלא ווערק. ליבע אין אינגרעבנבנטן נעליכן אין נאנעדיגע שייזיליך אין דער ביבליאטעק מיטן ארבעטערלעך? ווער דאס ווישן נע־קעמפט בעלזער דעם פאיליינגער אין דעקלאמאטאר מיט דיין לעטערער אויפ־קעראל פון דער „ביין״? דער בע אין אנגעקעמפן די ווערק, אן ג. ר. אבער אין נעמאנען אין אז מיר ווערלן דעם נעטר ווישנבן אנגעקעמפט עבנ. דאס איז בעלזער נעבעבן. מיר ראלן אים דאס פאיליינגער דעם נאמען „ר׳ אבא״. בי דאס נעליינגע בעלזער קאמעטלעך. אבער ווישן נעפר מיט דעם מיטן פון אמאל. אויך בי אין נעווען א האנדעלבער מעגנס. דאס מיטער נעקעמפט פאר מיטנס. אין נעווען א נעטער תנר. א נעטייליגער אין בעלזער אין ווישן אייגנע. באלאזן מיט א בעלזער מעטיכל פאר די. ווערלעך בי דאס נעדאס ליג. מיט בעלזער ווערק מיטיגע אין בי נעמאלן נאר ווערלן אפילן מיט פרייד אין דאנגעבן. אבער די ראלן פון מיטיגער אויבנס אין א פאיפנעמע חולאת דאנן פרייגלאסע ווערלן נעטרן. א מיטער אין קראנקער איז בי מן דאנס ווערלנעמען. אין אפעפער ווישנא מיר ליין בעלזער.

עס נעמט אנטיז אן א מיטער. פאיליגן בעלזער ווישן נעטרייב חברים.

א. י. ליסקי

דער פאעט דער פראם אין לאנדאן

ביסט נעקעמט ווארדיג, דאס בראך ביסט דער נעדיכטלעכער נאן אנד׳ ווייגן בי באטרייבן די באנבנבנים מיט א פאמנע אין א טיפיגן דאנבעל פון לבנאן. קען איך אבער ביסט פאטרייבן אז א דערבאן בי נאן דאס אויטדיגן מן א בליק אויבער לאנדאנער דעבער פון באנבנ׳ן לאיאל דאנבעל. ווארבל אויבן. דאנס איז דער לבנדיקמעלער פונקט. דאס ווארן פון דער ווארבער דעלבערטנאנס. מיט דעם הייד׳פארק. איר קעמאלן, בין א ווינער אין פונקט אן די דאיקנ׳ן נעבעבנס דעם אויסטן מן א צונעמן פלאן אין דער פאר־ווארנעמער מראדיגן אין אויבער די דעבער קיינ׳ן דיך קעמען. בעמל אין באדעבנעבנים אין ווינער נאנבער פראבנ׳ן אויסנעמענס. מאלן די אויבער שטיין אין קעמאן. נאס אין מקוקר. בוינען בלאמלעך בליינ׳ן קאמנס. מן ליבעיקן לאנבנעדנס. דעלנען בליינסנען אין די טרינבנער אויבער מטילער נאס. נעמל פלאן. עק אין ווינעל פון דער ווארבער נרעבנער נעמאנס. אין פראנ׳ס טרינעלן קינס אויבער די דעבער מיט אויבן נרינען. בינינען אויבן מי די מעמנס. די קינס מנס דנבנן עמאן פו די מעמנן אין די לאנבנ. אויב נבמלעלן לאנדאן. מ דעם ביסט דעם מעמל פון א נרינבן ווינל. ביסט קליינער. ווי אין דער ווינל אין ווינס אפילנן. ווי אין ראמאנבנדיג.

אין דער פראם — א לאנדאנער ביסט ווינינער. ווי א ראמאנבנבנער. ווייל פראם דאס ליג לאנדאן. בי דאס ליג דעם לאנדאנער קלאנדאס. די פרינב שפנס׳שיינבנדיגן האנבנס. אויבר אנבינבנ׳ן מעמנ. די בינינס ווי. בי דאס אפילן ליג די לאנדאנער פאנבס אין די לאנדאנער באנדאנבנ. אויבר נרעבנס בי דאס דאס אויב קלעמלנינס נבנדאנבנ פונס אויסדיגן אין ווינ׳ן פאנבנס אויבער לאנדאן. דעם בי דאס אנבעבינבן. דאנס. קלעמנינ אנבער די דעבער. ווי ווין קלינ׳ן מעבנבנדיל אויף די קעבער. אז בי דאס ווינ׳ס נעמנס נעבר פאיליגן אין אויסינ׳ן ביסט נעבעבנס. דאס אין אויסינ׳ן דאלס ווי אין אין אנבינלינ׳ן א ווינינ׳ן קולטור לעבן. די ווינינ׳ן קולטור־נעדנדראנבנס דאנס פאיבעבס דיך פאר נדינס. די ווינ׳ל אויפפעריינ׳ן אויר אינגלינס אויף דעם נעבר באנדאנבנער קריינ׳ן מן דעם ווינינ׳ן עולם. אויף דעם פראנבנבנינ׳ן מיל פון דער ווינינער לאנדאנער. פראנ׳ן אויף א נאנבנ׳ן די אנבנבנבנ׳ן ווינינ׳ן פריינבנ׳ן. בינינ׳ן די ווינבנארד בעלינבן. דעלנער קריינבנ׳ן מיטן דעבנבנ׳ן נעלינבן מיטן דאנבנינ׳ן לעבן אין אין אויבער מן די בינינ׳ן אויבנבנבנבנ. דעלנער דאס נאר נדינינ׳ן פאר ווינינ׳ן פאר ווינינ׳ן קולטור לינבנבנבן. אין ווינלנינ׳ן אין בינבנבנ׳ן אין נאל אין נאר אויבנבנ. דעבנבנבנ פראנ׳. אבער דער דאס בי די פאיליגן. די בינבן פריינבן ווינ׳ן. אין בי אין נעבנבנבן. פראנ׳ן קין לאנדאן. דאס בי באנבנבן ווי פונס דין קלינ׳ן מעבנבנדיל אויף די קעבער. אז בי דאס ווינ׳ס נעבר פאיליגן אין אויפינ׳ן ביסט נעבעבנ. דאס אין אויפינ׳ן דאלס ווי אין אין אנבינלינ׳ן א ווינינ׳ן קולטור לעבן. די ווינינ׳ן קולטור־נעדנדראנבנס דאנס פאיבעבס דיך נאר נדינס. די ווינ׳ל אויפפעריינ׳ן אויר אינגלינס אויף דעם נעבר באנדאנבנער קריינ׳ן מן דעם ווינינ׳ן עולם. אויף דעם פראנבנבנינ׳ן מיל פון דער ווינינער לאנדאנער. פראנ׳ן אויף א נאנבנ׳ן די אנבנבנבנ׳ן ווינינ׳ן פריינבן. בינינ׳ן די ווינבנארד בעלינבן. דעלנער קריינבנ׳ן מיטן דעבנבנ׳ן נעלינבן מיטן דאנבנינ׳ן לעבן אין אין אויבער מן די בינינ׳ן אויבנבנבנבנ. דעלנער דאס נאר נדינינ׳ן פאר ווינינ׳ן פאר ווינינ׳ן קולטור לינבנבנבן. אין ווינלנינ׳ן אין בינבנבנ׳ן אין נאל אין נאר אויבנבנ. דעבנבנבנ פראנ׳. אבער דער דאס בי די פאיליגן. די בינבן פריינבן ווינ׳ן. אין בי אין נעבנבנבן. פראנ׳ן קין לאנדאן. דאס בי באנבנבן ווי פונס דין קלינ׳ן מעבנבנדיל אויף די קעבער. דעלנער נ׳נעבנבנ׳ן אויר לאנדאן. אין פראנ׳ן אויף בינס דין ווינינ׳ן יאריגן נעבנבנבן. דאס דאס ווינ׳ן דיך אויבער די בינבנ׳ן לאנדאנער דעבער. אין פראנ׳ן אויף אין קין נדינ׳ן. דאנבנ דיך קינס נעבנבן. דאס ראנבנבנ

אבן אנטקעגן אין יאמאנבבודו און אים אריבערגעזיצט באי דער יידישער
צענטראלקאמיטעט אין צעריכטונגען. אז אין דער יידישער אמריקע הערט זיך
א באלעבוסטערער יידישער דיכטער, און ביז היינט פיהרט א יידישער דיכטער,
ווי אן אידישער יידישער קולטור טראגער, אין א טיף פעסטיגן לעבן. דער
טרעפלעך דיך צוריק די שטילע טאלן פון אבידהם היינט און קלאנג אן אין
מרקאטיק האריזאנטן פון פנה ליב האלבערן און באלדיגט דיך אויף אן אי-
נגנגע דער. אין באלעבן הערט ווי ווי אריסטיקראטן נעגיל אין קלאנגער דיכטע
רעפרעזענטאנטן פון נאכמיר אין לעבן, די ביד טרעפן דאס אין דיכטע לעבן אין
פאנטאזיע. ווי אין דער ליטע, ווי אין אמריקע.

דיכטע בדרי נעמען ביכער „אפשרי" און „דאס לעבנס קאמפעל"
אין פרייטאגנבוך נגרארן פונם יידישן שרייבער פאריין אין לאנדאן.
„אפשרי" איז בעיקר ליריק, ווייל א דוף בדרייך אז דער ערד. „דאס לעבנס
קאמפעל" איז בעיקר אויסגעגעבן אבער דעם אנטקעגן פון דיך פאלק. אויף
א פיל ליידער אבער אויסן קאמפעל „פאמפאנטאפאל" דיכטער אין
קיטעל, דאס פיאם נעריכטעט, אז נעריכטן דאס ביר א פיל ליידער אבער
די הערלעך אין עריכטיקן אמריקאנער ווירקונגען אין אויף פעטעליכטיקן
אויסגעגעבן.

אין אנדער אין דער פיאם אנגעפונען קיין לאנדאן. אין ביר ווייס דיך דא
באמעגן בריאן דיכטע נעמען פריינט. בריאן די יידישע פריינדע. הערלעך ביר
פארקרעם אין הערלעך פארקרעם אים. אין נעקומען אין פיאם ווייס דיך דעם
ביר פלעק. אין נעפליגן אין ביר בלוט אין דאס אין אין נאכן די אלע הערלעך
פריינט ביל. אין ביר אין שלל ווייס נעמען נאכגעקומען אין ווייס א בך נעמען ליעבן
דאריבער פלעגער. דאס ביר אים אין דיך פליל אין קיטל, בריוקים הבאים.

דער פאקס שלום שטערן פון בראנזוויל

דא איז באדיגט נעפאלן אויף א נעריכט קיין פריל דער באמאנטער פאקס
שלום שטערן. הערלעכער איז באמאנט פון אויגיקן ביכער דיכטער אריסטיד ל.
בנן אין בראנזוויל אין פון דיכן קריטיקער עפיקס פון דער „יידישער קולטור".

שלום שטערן איז א אפטרוגער קולטור טרגער און בראנזוויל. דערקיינער
פון א פראגרעסיווער יידישיסטישער שול און א פרוגרעסיווער אין קאנאד
דיכטער ליטע ביכטנגן. ביר דאס דיך נעפאלן דא ווייס יידישע שריבער
אין דיין פון ליטע אין פיאם היי ביר דאס אנגעקומען א ווייס פון דער נעמעלי
שפאנגלעכיס מיטן אמריקאנישע עפאס אין פון יידישע שריבער.

מיטאייליגונגען אויבער די המערעריקע שבת באבטיאנס

אין בערגאר באיאן פעסטלעכן. זיי בערגער מטרים 1.8 — 2 א ווייטן
שבת. דעמאלט אויגנגע. דיי טיאפיראנגלע שבת נאמרישקרעכן.
שבת. דעם 15'טן קבלת שבת מאר דיר פיאם.
שבת. דעם 22'טן — אויגיר פאלקאנאן — רעפעראט.
שבת. דעם 29'טן — בריא בראנזוויקן — רעפעראט.

דאלה דישקין ע"ה

אנגעש דעם 23 יולי האבן מיר געטראפן אז דין אויגיקער ה. דאלה
דישקין, הערלעכן אין נעבאנארן. אין ליידער אנגעגעבן בים 2 מנה מריקה.
דישקין איז נעווען דער מעטרעפאר פון דעם ליידער קולטור בעגעגער באלד
אין דין פיטרעטו מים מיר יאר פריק. אז די אלע יידיש אויגיקער אין
יענער פיאם. איז בי בעקומען אנגעגר דעם אויסלאנד פון דעם „בוטי" אין ביי
דין אויבערלעכן נאר קולטור מים פעלעכע אין פעריג יאר פריק דאס
בי אויסגעל נעטעקן אין דער מאנ. אז אויגיקער באנגעגעבן אין דעם לאנד.
בי אז נעווען ביקר אין ניקעמפר אין קולטור בעגעגער.
פעקעמפל אז
ביקר פרעגעל דער אלגעמ. מים ביגג 3 דן אין 3 מעגעגער. כבוד דין אז
דישק באין ליידער קולטור בעגעגער.

י. מיילאי

פיר דיקן אים אנגער מיטליד בעם מים פון אנגעגע פריגע קנגרעס
ה. בעגען אין דעגרי רעגען — דאלן ביגעגע פריגן אין קיגער. דעגרעגן
פריגעס אנגע נעגן אנגעגע אין דער אנגעגע מאן ביגען דאגרן אין די מעגעגע
נאגריק.

פריגעס פון ביגיגע לעגן

אנגער מיגן מיטליד

מיר דיקן אים אנגער מיגן מיטליד אז די פריגע. די פריגער. מגיר.
פיגא אין ליגער. בעם מים פון ביגער מיגער אין פריגער בת שבע מאי
מאל. די מרי מן רבי יחואל קאנאר. יאל דער נאן אין קיגער ביגן נעפריגע
אין אויר. נעגן נאגעגן. דאגן די דאגן אנגעגעלגט.

די דער. דאגן אין דעגן

בגין מיגאגן מיטליד דיגיק אויך אים בי מ. ב. פיגא בעלגן דעם גיגיגן מאר
לגאם מן אויר מיגער מגעגר יאל י. נעגרגן פריגעס אין אויר מיגעגריגער
מיגעגיגער לעגראיגער אנגעגע.

י. מ. לעגי

דעם באקאנט רב מן מיגאגעל דיגע הפטרים י. מ. צימערמאן אין
ביגע קעגער דיגיק פיר אים אנגער מיטליד בעם מים פון ביגער מרי אין
מגער. די רבגיגן עיגע.

מי יאלן נים מער ביגן מן קיגן בעגי.

א. ב. שטעגעל אין נאגם שטעגעל מן אריג.

לשון און לעבן

חדש־זשורנאל פאר לעטעראטור, טעאטער, קונסט און שלומר

מעגער 9 (חשון תרל"ז) צענטער יאָרגאַנג — מעמפעמבער 1946 לאנדאן

אינהאלט:

1 א שטיקל ייִדישלעבן פון הומל בוים ביים יאר
2 א בוך־ווארן בוים בוים יאר פון אויפבריך פון דער אויטונג
דעלמ פלוטה. א „אייזיקבוך" פון דוד הלוי. הגילה זכה שעיר
לקאשל. א תפילה — — —
ווי מען איינגעם דאס־הגנה בי די אויטונג יידן און שלום ווייטלים אין אין
דער שטאנד פון די מעגלים בעת
5 אריינ טרבעטיר
9 א נרשטיינגעם נאמה הקיאנ
9 משה עזר
11 איך טרעפ (ליד)
11 משה הקיאנ
11 אין ווילי ווקראיטנס
17 בוים לדקי
18 יחזקל פנס
24 א. ב. פינס
28 פון הקנס בוים (נאמה הקיאנ) (ליד)
28 לבא פנרן
פרייס בפטרבטנס (נאמה — פרעבטיין — ווייטנס — נעמס — נעמס — בלבן
31 דר. יעקב י. פרקלים
40 שלום אליהו
40 שלום אם נאר דין קרבן בפורר רא.אין לאנדאן
44 אין יעל נאמנס (ליד)
45 אריה ארבלי (רעצענזיע)
46 ז. ד.
49 מעמאר נאטיק
50 אלטלה דרבוראי (מיטיקער נאמלאנד)
50 יחזקאל בן עדיליטאנ
50 מעמאר יאר פעליטיקין אין עבולאנד (אויפזאטז)
51 יעראמיע נאמיאנ
52 מיסטיליטנס אבנאר די מעמעריקע שפרינגאנטאנ

פרייס: 1 שילינג און 6 פענס

אבאנאמענטפרייז: 10/6 פאר א יאר
אין אויסלאנד: 5 דאלאר א יאר
5/9 פאר א אינדז נומער

„אין הדר אריינ" 5/-
„אין זכות פון די מעגי" 5/9
פון
משה עובר
אין באסטען בייס פאפיר:
MOSHE OVED, 26, Museum Street, London, W.C.1
עפענטליכע ביבליאטעקען באקומען ראבאט בוך פרייז

LEYTON KNITWEAR CO. LTD.

Manufacturers of
Knitted Goods and Sportswear

IMPORT - - EXPORT

516 Lea Bridge Road - Leyton, London, E.10

מיס. חנה מאלאכמאן.
פרעפעסאר דאנסלעהרער פון דאנסלעהרערין אין גייס אנדרעסען אלץ
באשטן ארבעט אין שאר. איר אנגעדרעטענס אין דעמאנסטראציעס.
51, Finland Road, Hackney, N.5
Phone: CLissold 0000

„די ציטע" פונקציאנירט אין 1913 פון באגרידים מיינע
די אמעריקע ייִדישע פיטנס אין קנדאלאר. נעמענט דער הלוטה —
די אמעריקע אין אויפגעבן

Editor A. N. Stencl, 50, Philpot Street, London, E.1

Printed and Published in England by the Naval Press, 129-131 Cavell St., London, E.1